O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

Ro‘yxatga olindi:
№ BD-60310300-1.10
2024 yil “ 10 ” 12

“TASDIQLAYMAN”
SamDU rektori:
_____ R.I.Xalmuradov
2024 yil “ ___ ” _____

UMUMIY PSIXOLOGIYA

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	300000 – Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot
Ta’lim sohasi:	310000 – Ijtimoiy va xulq atvorga mansub fanlar
Ta’lim yo‘nalishi:	60310300 – Psixologiya

Fan/modul kodi UPS1124\ UPS1224 UPS1324\ UPS1424	O`quv yili 2024-2025 2025-2026	Semestr 1,2,3,4	ECTS-kreditlar 6,6,6,4
Fan/modul turi Majburiy	Ta`lim tili o`zbek O`zbek\Rus		Haftadagi dars soatlari 6,6,4,6

1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg`ulotlari (soat)	Mustaqil ta`lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Umumiy psixologiya	308	412	720

2. **I. Fanning mazmuni**

Fanni o`qitishdan maqsad- talabalarda umumiy psixologik bilimlarni shakllantirish, vokelik va jamiyatdagi voqea-hodisalarning, shaxsning o'zida kechadigan jarayonlar va psixologik bilimlarni shakllantirish, ularni jamiyat hayotida umumiy psixologik hodisalar, holatlar va jarayonlarning mohiyatini tahlil etishga, shaxsning kamoloti va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar, uning individual psixologik xususiyatlari, emotsional va irodaviy sifatlarini tahlil etishga o'rgatishdan iborat.

Fanini vazifasi - umumiy psixologiya nazariyasi fanini o'qitish vazifalari quyidagilarni hal etishga qaratilgan:

-inson ruhiyatini psixologik tahlil etish;

-umumiy psixologiya fanining jamiyat va shaxs kamolotidagi o'rnini talabalarga tushuntirish;

-voqea va hodisalarni psixologik nuqtai nazardan tahlil va tadqiq etish malakasini hosil etish;

-inson psixologiyasini umumiy ilmiy asoslarini o'rgatishni;

-jamiyat va shaxs orasidagi munosabatning psixologik qonuniyatlari asosida rivojlantirishni;

-umumiy psixologiya nazariyasi fani bo'limlari bo'yicha (psixikaning evolyusion taraqqiyoti, shaxs psixologiyasi, ichki regulyatsiya, sezgi va idrok, diqqat va xotira, tafakkur va nutq) psixologik bilimlarni tahlil etish, ularning qonuniyatlarini mashg'ulot jarayonida talqil qilish.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

I-MODUL. "PSIXOLOGIYAGA EVOLYUTSION KIRISH"

1-mavzu. Psixologiya fan sifatida

Psixologiya fani predmeti, vazifalari, ob'ekti va ahamiyati. Psixologik bilimlar olami. Psixologiyaning mustaqil fan sifatida shakllanishi. Psixologik maktablar. Psixologiya rivojiga hissa qo'shgan ulug' olimlar. Psixologiya

tarmoqlari. Psixologiya fani rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari. Psixolog - mutaxasislar tayyorlash muammolari.

2-mavzu. Psixologiya kasb sifatida

Psixologiya kasb sifatida. Psixologlarning kasbiy faoliyat turlari. G'arb mamlakatlari va MDHda mutaxassis psixologlarni tayyorlashni sifatini oshirish jihatlari. Psixologlarni tayyorlash bosqichlari. Psixologlar jamiyati va assotsiatsiyalarini shakllanishi. Ilmiy tadqiqotlar psixologlar faoliyati turi sifatida. Amaliy psixologik ish psixologlar faoliyat turi sifatida. Psixologik bilimlarni o'rgatish psixolog faoliyati turi sifatida.

3-Mavzu. Antik davr psixologiyasi

Antik davr psixologiyasida jon haqida materialistik ta'limotlarning asosiy holatlari. Antik materiallizm cho'qqisi, avtomatik materializm. Demokrit va uning ustozi Livkini dunyoqarashlari (mill.avv. U asr). Antik materiallizmda "jon" haqidagi ta'limotlar. Demokrtining jon haqidagi tushunchasi. Epikurning jon haqidagi tasavvuri. Jonning 8 qismi haqidagi stoiklar tasavvurlari. Ong haqida ta'limotlar.

4- 5-Mavzu. Sharq mutafakkirlarning psixologik g'oyalari (IX-XV) asrlar

O'rta asrlarda Markaziy Osiyo mutafakkirlarning psixologik qarashlari. Abu Nasr Farobiyning (873-950 yy.) psixologik qarashlari. Abu Rayxon Beruniy (973-1048yy.)ning psixologik qarashlari. Mutafakkirning «Mineralogiya» «Geodeziya», «Hindiston», «O'tgan avlodlar obidalari» nomli asarlar psixologiya sohalariga oid ma'lumotlar. Abu Ali ibn Sino umr davrlari psixologiyasiga oid qarashlari va ularning bugungi kun fan uchun ahamiyati. Yusuf Xos Xojib XI asrning atoqli mutafakkir. Uning psixologik qarashlari.

6-Mavzu. Sharq mutafakkirlarning psixologik g'oyalari (XV-XIX) asrlar

Amir Temur va ijtimoiy- psixologik fikrlar, Alisher Navoiy asarlarida psixologiya masalalari. Mirzo Bedil tomonidan oldindan G'azolliy asarlarida psixologiyaga oid qarashlarning ifodalanishi. Z.M.Bobur "Boburnoma" asarida turkiy va boshqa halqlarga etnopsixologik yondashuvi. Marifatparvar olimlar M.Bexbudiy, M.Bexbudiy, M. Abdurshidxonov, A.Fitrat asarlarida psixologik qarashlar.

7-8-Mavzu. Sobiq sovet psixologiyasi: rivojlanish bosqichlari, ilmiy maktablar va zamonaviy yondashuvlar. Psixologiyani bugungi rivojlanish holati. O'zbektonda psixologiyani rivojlanishi va istiqbollari.

I.M.Sechenovning psixologik yondashuvlari. Moskva psixologiyasi maktabi asoschisi L.S.Vigotiskiy psixologik qarashlari. Faoliyat nazariyasi. Ijtimoiy psixologiya. D.N.Uznadzening psixologiya rivojiga qo'shgan ulkan hissasi.

APA faoliyati. G'arb va Sharq mamlakatlarida psixologiyani rivojlanashi. Zamonaviy psixologiyani yangi yo'nalishlari. BPA faoliyati.

O'zbektonda psixologiyani vujudga kelishi. Psixologiyani rivojlanishiga hissa qo'shgan olimlar. M.G.Davletshin. M.R.Vaxodov. V.Tokareva. G'B.Shoumarov. V.M.Karimova. E.G'.G'oziyev. B.R.Qodirov. O'zbek psixologiyasida maktablarni yaratilishi.

9-mavzu. Psixologiya tarmoqlari va psixolog kasbiy faoliyati

Psixolog faoliyatini ko'rinishi va sohalari Evolyutsion nazariyaning asosiy shartlari, tabiiy tanlanish natijalari. Kasbiy muhim sifatlar. Psixologning faoliyat ko'rinishlari. Ta'lim tizimida psixologik faoliyat. Ijtimoiy munosabatlar sohasida psixolog faoliyati xususiyatlari. Mehnat psixologiyasi va tashkiliy psixologiya. Iqtisod va biznes sohasida psixologiya. Kadrlarni tanlash va boshqarish psixologiyasi. Huquqiy sohasida psixologik faoliyat. Sport sohasida psixologik ish. Konsultativ psixologiya. Taraqqiyot psixologiyasi. Shaxs psixologiyasi. Psixokorrreksiya va psixoterapiya.

10-mavzu. Psixolog kasbiy faoliyati va psixologiya metodlari

Psixolog kasbiy faoliyatida psixologiya metodlarining tutgan o'rni. Psixologiya metodlari. Kuzatish metodi. Eksperiment metodi. Suhbat-intervyu. Psixodiagnostik metodlar. Proektiv metodikalar tavsifi. Psixodiagnostik metodlar imkoniyatlarining chegaralanganligi.

11-mavzu. Psixolog faoliyatini nazorat qiluvchi axloqiy me'yorlari va etik tamoyillar

Psixologning majburiyatlari, maqsad va vazifalari (tadqiqotchi, amaliyotchi, o'qituvchi). Psixolog faoliyatini etik muammosi, kasbiy me'yorlarning o'ziga xosligi. Psixolog kasbiy faoliyatida proffessional turg'unlik. Psixolog-mutaxasislar malakasini oshirish va qayta tayyorlash muammolari.

12-13-mavzu- Evolyutsion psixologiyaga kirish.

Psixologiya atamasini turli nomlari. Ilmiy va ilmiygacha bo'lgan psixologiya. Falsafa, tabiiy fanlar va psixologiya. Psixologiyani mustaqil fan sifatida shakllanishi. Ilmiy va hayotiy psixologiya va ularning o'zaro aloqasi. Ilmiy va hayotiy psixologiyani o'zaro hamkorligi. Fanlar tizimida psixologiyaning o'rni. Psixologiya tabiiy va gumanitar fan sohasi sifatida. Matematik bilimlarni psixologiyadagi o'rni. Ilmiy psixologik bilimlarni o'ziga xosligi.

14-mavzu- Psixikaning evolyutsiyasi va vujudga kelishi

Inson psixikasini umumiy konuniyatlari, tizimi va funksiyalari. Inson psixikasini tizimi. Evolyutsiyada tabiiy tanlanishning o'rni. Darvin

nazariyasi. Evolyutsiyada tabiiy tanlanishning o'rni. Uil'yam Djeyms va instinktlar psixologiyasi. Psixologiya tarixida psixika mezoni. Psixikaning ob'ektiv va sub'ektov mezonlari. Psixikani rivojlanish bosqichlari. Hatti-harakat shakllari. Tug'ma va individual hatti -harakat. U. Jeymsning instinktlar nazariyasi. Hayvonlar intellektual hatti- harakat shakllari. Fiziologlar tadqiqotlarida hatti- harakatning reflektor nazariyalari. Zamonaviy yunalishlarda hayvonlar harakatlarini o'rganilishi.

15-mavzu. Tabiiy va jinsiy tanlanish nazariyalari

"Evolyutsiya" tushunchasi tabiiy tanlanish nazariyasini kelib chiqish shartlari. Evolyutsion nazariyaning asosiy shartlari, tabiiy tanlanish natijapari. Evolyutsion nazariyaning mazmuni. Jinsiy tanlanish nazariyalari. Evolyutsiya nazariyasida tabiiy va jinsiy tanlanishning urni. Genetik uzgarishlar va uning rivojlanishga ta'siri. anlanishning tadrijiy tavsifi. Irsiyat va uzgaruvchanlik. Irsiyatning inson rivojlanishiga ta'siri.

Shaxsni evolyutsion jihatdan rivojlanishi. Shaxs nazariyalariga zamonaviy qarashlar. Evolyutsion nazariyalar va shaxs. Shaxs filogenezi va ontogenezi. Ijtimoiy ishlab chikarish inson hayotining usuli sifatida. Mehnat faoliyat xususiyati: jamoviy va boshqalar. Ehtiyojlarning vujudga kelishi. Inson ijtimoiy mavjudot sifatida. Individ, sub'ekt, shaxs, individuallik tushunchasi.

16-Mavzu. Ong haqidagi psixologik tasavvurlar.

Ong psixika mezoni sifatida alohida belgilanishi. Dekart ta'limotning asosi. Psixika inson ichki dunyosi sifatida. Dekart ta'limotida «jon» va «tana» tushunchasi. Dekart dualizmi (1596-1650). Spinoza psixologiyasi (1632-1677). Falsafiy ta'limotlarda (XVII) zmpirik psixologiyaning yuzaga kelishi. XV asr oxiri va XIX asr boshlarida nemisklassik falsafasidagi psixologik g'oyalar.

17-mavzu. Kognitiv jarayonlarini shakllanishi. Insonda aks ettirish darajalari

Psixologiya va falsafasida ong muammosi. Ijtimoiy va individual ong. Ongning vujudga kelishida: jamoa, mehnat faoliyati va nutq. Faoliyat va ong birligi prinsipi. Anglanilgan va anglanilmagan psixik hodisalar. Ustanovka tushunchasi (D.N.Uznadze). Faoliyat regulyatsiyasida anglanilgan va anglanilmagan hodisalarning o'zaro ta'siri.

18-19-mavzu. Psixik jarayonlarii shakllanishida tilning ahamiyati. Inson psixikasini ontogenezda rivojlanishi.

Mehnat faoliyatida tilning shakllanishi va vujudga kelishi. Nutqning funksiyasi. Muomalaga kirishish shaxsning faolligi sifatida. Nutqli va nutqsiz muomala. Muloqotning tizimi. Ongning aniq, psixologik tavsifi. Ongli

timsollar tizimi: hissiy maxsulot, ma'nosi va shaxsiy g'oya. Ongli dunyo tasvirida uning roli.

Ongni rivojlanishi va unga ijtimoiy tarixiy tajribalarni uzlashtirilishi. O'zlashtirish jarayonining tavsifi. Intereorezatsiya tushunchasi bolaning birgalikdagi faoliyatdan aloxida faoliyatga o'tish holati. Eksteriorizatsiya tushunchasi ijodiy faoliyatni shakllanishidagi o'rni. Yuqori psixik funksiyalarni shakllanishi. Yuqori psixik funksiyalarni ixtiyoriy xarakteri ijtimoiy va bilvosita. Ongning shakllanishi va inson shaxsi.

II - MODUL (SHAXS PSIXOLOGIYASI)

1-mavzu. Shaxs psixologiyasining metodologik prinsiplari

Metodologiya ilmiy metodlar nazariyasi sifatida. Shaxsni o'rganish. Psixologiya tarixida shaxsning o'rni. Shaxsni etnik va gender jihatdan o'rganish. Shaxsni baholash. Shaxsni tadqiq etish. Inson tabiati haqidagi tadqiqotlar. Shaxsni tadqiq etish metodlari. Shaxs nazariyalarini belgilovchi mezonlar. Garb psixologiya maktabalarida shaxsni tadqiq; etish g'oyasining o'ziga xosligi. A.G.Asmolov bo'yicha shaxsni tadqiq etishda bilish vaziyatlari. Shaxsni o'rganishda tizimlilik prinsipi darajalari, komponentlari va tuzilma hosil qilish mexanizmlari (S.L. Rubinshteyn, B.G. Anan'ev, B.K. Merlin). Faoliyat prinsipi va unga doir uch yondashuv (N.A. Bernshteyn, P.K. Anoxin, D.N. Uznadze, A.N. Leontev. Taraqqiyot prinsipi: determenantlari, darajalari va shaxs rivojlanish bosqichlari (3. Freyd, E. Erikson, N. MakVil`yams), Determinizm prinsipi (Dj. Uotson, S.L. Rubinshteyn, A.N. Leont`ev), nazariya, Eksperiment va amaliyot birligi prinsipi (D. Kempbell, V.II. Drujinin, T.V. Kornilova)., determinizm prinsipi. Shaxs psixologiyasi, ko'p qirraligi. Individ, shaxs, individuallik. Shaxsning turli fanlar nuqtni nazaridan o'rganilishi. Shaxs muammosi va fanning metodologik darajalari. Shaxsga nisbatan evolyutsion, tarixiy va tizimli yondashuv. Shaxs fenotipik xususiyatlarining ontogenezda rivojlanishi. Inson tabiatini evolyutsion jihatdan tadqiq etish.

2-mavzu. Klassik psixoanaliz va uning modifikatsiyalari

Psixoanaliz nazariyasi psixik voqeilikni ilmiy bilish shakli sifatida. Psixologik nazariyaning o'ziga xosligi. Implitsit konseptsiya (Dj. Bruner va I'. Tagiuri). Eksplitsit konsepsiya. Z.Freydning klassik psixoanalizi. Ilmiy ijodning uch bosqichi: affektiv jarohat modeli, topik va strukturali modellar. Freyd bo'yicha psixoseksual taraqqiyot bosqichlari. K.Yungning analitik psixologiyasi. Psixika tuzilmasi. Arxetip va psixik funksiya tushunchalari. Individuatsiya va uning bosqichlari. Shaxs tipologiyasiga yondashuvlar. A.Adlerning Individual psixologiyasi. Nomukammallik tuyg'usi va nomukammallik kompleksi. Shaxsiy va konstruktiv ustuvorlik hamda

qiziqishlar. Ijodiy Men. Hayotiy maqsad va hayotiy uslublari tushunchalari. Klassik psixoanaliznish olti tamoyili. Zamonaviy psixoanalizning asosiy yo'nalishlari ego-psixologiya (X. Gartmann, A. Freyd, E. Erikson), Ob'ektiv munosabatlar psixologiyasi (M. Klyayn, M. Balint, X. Koxut). Psixoanalitiklarning ishlarida mehr va ajralish muammolari (Dj. Boulbi, M. Maler). Ko'chish va qarama-qarshilik. Ko'chish reaksiyasining namoyon bo'lish tiplari, ko'chishning asosiy elementlari, ko'chish turlari klassifikatsiyasi. Qarama- qarshilik va uning klinik namoyon bo'lishi. Qarama-qarshilik klassifikatsiyalari. Psixologik himoya mexanizmlari va ularni diagnostika metodlari.

3-4-mavzu. Psixologiyada shaxsning o'rganishlar nazariyasi

O'rgatish qonuni (E. Torndayk). Dj.B.Uotson va E.K. Tolmenning insonga nazariy qarashlari. K.Xallning o'rgatish nazariyasi. Skinnerning operant shartlanganlik nazariyasi. Operantlik va respondentlik xulq- atvor. O'rgatish jarayon sifatida. Mustahkamlash rag'batlantirish va jazolash ko'rinishida. Mustahkamlash tartiblari. Psixopatologiyada o'zlashtirilmagan va adaptatsiyalashmagan reaksiyalar. O'rgatish psixologiyasida terapiya prinsiplari. O'rgatish va sotsial kognitiv nazariyalarining o'xshashlik va tafovutlari. Kuzatish yo'li bilan o'rganish. Diqqat, xotira, harakatni o'zlashtirish. Motivatsiya kuzatish jarayoni ta'limining to'rt jabhasi. O'zin-o'zi samaradorligini oshirish va uning baholash manbalari.

5-mavzu. Gumanistik psixologiyada shaxs

Gumanistik psixologiyaning asosiy prinsiplari. Olportning shaxs qiralari nazariyasi. Motivlarning funksional avtonomiya prinsipi. Zarurat motivlari va taraqqiyot motivlari. A.Maslouning o'zini-o'zi kamol toptirish nazariyasi. O'zini-o'zi kamol toptirish tushunchasi. A.Maslou bo'yicha motivlar iyerarxiyasi. K.Rojers nazariyasi va kongruentlik. Insonga shartsiz ijobiy munosabat va empatiya. Shaxs markazlashuv psixoterapiyasi prinsiplari.

6-mavzu. Shaxs egziztensial psixologiyasi

Psixologiyada ekzistensial yo'nalishning vujudga kelish tarixi. Karl Yaspers va Martin Xaydegger – faylasuf-ekzistensialistlarning psixologiyaga ta'siri. Lyudvig Binsvanger va Medard Boss. Viktor Franklning ishi shaxs psixologiyasidagi ekzintesial an'ana misolida. R.Mey nuqta nazarida shaxs. Dj. Byudjentalning shaxsga qarashlari. Tayanch ekzistensial ehtiyojlar.

7-mavzu. Shaxsga faktorli yondashuvlar

Shaxsning tadqiq etishda faktorli yondashuv. Ch.Spirmenning ikki faktorli yondashuvi. R.B.Kettellning shaxs muammosini o'rganishga yondashuvi. Shaxs qirralari: yuzaki va dastlabki. Konstitusion qirralar, atrof

muxit ta'sirida shakllanadigan qirralar, dinamik qirralar. Umumiy qirralar va noyob qirralari. Faktorli tahlil usuli. Shaxs to'g'risida ma'lumot olish usullari. G.Yu.Ayzenk nazariyasi: shaxsning uch faktorli modeli (ekstroversiya- introversiya, neyrotizm, psixotizm). Shaxsning tadqiq etishda kriterial tahlil texnikasi. Shaxsning o'rganishda genotipik va fenotipik faktorlar. Dj.Gilford nazariyasi: shaxs qirralarini faktorli-tahliliy tadqiqot. Individuallik, intellekt va kreativlik. Shaxs tuzilmasining uch sohasi: qobiliyat, temperament va gormik (dinamik). Intellektning faktorli modeli. Shaxsning besh faktorli modeli (Pol Kosta, Mak Krae). Faktorning tarkibi tuzilmasi va shaxs so'rovnomasi ("Katta beshlik" so'rovnomasi).

8-9-mavzu. Shaxsning kognitiv nazariyalari

Dj. Kelli shaxslik konstruktlari nazariyasi. Konstrukt tushunchasi. Bipolyarlik, qo'llanish diapazoni va individuallik. Konstruktlar tizimining rivojlanishi. Repertuar panjara testi. Maddining faollashtirish konsepsiyasi. O. Xarvi, D. Xant va G. Shrodening tushunchalar tizimi nazariyasi. Kognitiv psixologiyada shaxs tiplari. Banduraning sotsial-kognitiv nazariyasi. L.Fistengerning kognitiv dissonans nazariyasi. Dj.Rotterning kognitiv sotsial ko'nikmalar nazariyasi. U.Mishelning kognitiv-affektiv nzariyasi.

10-mavzu. Har xil psixologiya maktablarida shaxs nazariyalari

K.Levin maydon nazariyasining asosiy prinsiplari. Maydon nazariyasining strukturaviy qismi: psixologik maydon va shaxs, shaxs ichki hududi, perseptual-motor qatlam, subhudud tushunchasi. Valent ob'ektlar. Nazariyaning dinamik qismi:psixik quvvat, haqiqiy ehtiyojlar va kvazi ehtiyojlar, zo'riqish, zo'riqishning reduksiya prinsipi. K. Levin maktabining eksperimental ishlari. Kognitiv psixologiyaning vujudga kelishi. K.Goldshteynning tashkiliy konsepsiyasi. Niottenning ma'naviyatli inson konsepsiyasi. R.Assadjioli bo'yicha shaxsning psixosintez konsepsiyasi.

11-mavzu. Rus psixologiyasida shaxsga yondashuvlar

Rus psixologiyasidagi shaxsga doir yondashular. Rus psixologiyasida shaxs tuzilmasi muammosi. Muhit. shaxs rivojlanishi. Psixologiyaning turli yo'nalishlaridagi rivojlanish haqidagi tasavvurlar. Hayot tarzi, insōn individual xususiyatlari, hamkorlik faoliyati-shaxs rivojlanishining asoslari. Shaxs rivojlanishini harakatlantiruvchi kuchlar. Faoliyatni rivojlanishi prinsipi. Faoliyat tizimidagi qarama-qarshilik. Shaxs rivojlanishi harakatlantiruvchi kuch sifatida (A.N.Leontev, S.L.Rubinshteyn). Shaxs xulq-atvorida o'zaro rivojlanish manbai. D.N.Uznadze funksional tendensiyalar holati haqida. Funksional ehtyojlarni ajratish va ularni o'rganish va eksperimental tadqiqotlar hamda muomala ehtiyojini tadqiq etish. Shaxs rivojlanishi jarayonida faoliyat, hal qiluvchi tushuncha ekanligi

(A.N.Leontev). Motivasion ehtiyoj va intellektual bilish sohalari orasidagi qarama- qarshiliklar. Shaxs psixologiyasiga doir yangi yondashuvlar (B.Dodonov, B.F.Lomov, D.A.Leontev).

12-mavzu. Sharq psixologiyasida shaxs muammosi

Sharq psixologiyasida shaxs muammosi. Yoga va hind an'analari. Vedalar davri. Jon. Ong. Karma. Ong osti an'analari. Guru. Yoga maktablari. Psixologik o'sish. Hayotning to'rt bosqichi. Sotsial munosabatlar. Ruhiy o'sishdagi to'siqlar. Iroda, Emotsiya. Intellekt. Dzen va buddizm. To'rta oliyjanov manba. Mavjudlikning uch tavsifi. Meditatsiya. Dinamika. Psixologik o'sish. Tana, Sotsial munosabatlar. Iroda. Emotsiya, Intellekt. Men. Islom va sufizm. Islom. Islomning besh rukni. Qur'on. Sufizm ta'limoti. Ayollar va islom. Ayollar va sufizm. Abu Hamid G'azzoliy. Bilish. Sufizmning to'rt bosqichi. Psixologik rivojlanish: Shaxs kamoloti bosqichlari. Tana, Sotsial munosabatlar. Iroda Emotsiya. Intellekt. Men.

13- mavzu. Shaxs taraqqiyotini davrlarga bo'lish

Inson rivojlanish davri psixologik prinsiplari va asoslari. Shaxsning vujudga kelishi inqirozlarning rivojlanishi va ularning roli. Shaxsning psixik rivojlanishini tabaqalashtirish sxemasi.(D.B.Elkonin). S.Xollning bola taraqqiyoti konsepsiyasi: rekapitulyatsiya qonuni, shaxs kamoloti fazalari. Kognitiv orientatsiya. Shaxs ongini axloqiy rivojlanish konsepsiyasining asosiy tavsiyalari. Ijtimoiy psixologiyada shaxs kamoloti bosqichlari haqida tasavvurlar ishlanishi. Inson kamolotining persogenetik nazariyalari. E.Eriksonning epigenetik taraqqiyot konsepsiyasi. Shaxsning psixosotsial holati haqida. Shaxs kamolotida nizolarning roli. Shaxs kamolotining bosqichlari.

14-15- mavzu. Shaxs rivojlanishining individuallik xususiyatlari va ularning roli

Shaxs xususiyatlari haqidagi tasavvurlar talqini (B.G.Ananev). Individuallik xususiyatlari differensial psixologiyaning predmeti sifatida. Insonlar orasida individual farklarni o'rganishning evolyusion sohasi. Antropogenezda inson evolyusion mexanizmining gipotezasi (V.P.Alekseyev). Inson shaxsi va individuallik xususiyatlari. Individuallik xususiyatlari klassifikatsiyasi va ularning shaxs xulq-atvori regulyatsiyasidagi o'rni. Individ organiq ehtiyojlarining shaxs xulq-atvoriga ta'siri. Temperament. Temperament haqida faktorlik konsepsiyalari va ularning tanqidi. ONF tiplari xususida I.P.Pavlov nazariyasi, temperament haqida hozirgi zamon nazariyalari. Temperamentning evolyusion jarayonga moslashish imkoniyatlari. Psixologiyada xarakter muammosi. Xarakter shakllanishi. Xarakter aksentuatsiyasi. Jinsiy dimorfizm va individning

psixologik tavsifi. Jinsiy farklanishning psixologik muammolari. Shaxsning instrumental darajalari: qobiliyatlar haqida tushuncha. Maxsus va umumiy qobiliyatlarni aniqlovchi testlar.

16- mavzu. Sotsiogenezda shaxs

Madaniyat tarixida shaxs. Xulq-atvor madaniyati va dasturi. Shaxsda ijtimoiy tipik muammo, milliy xarakter va ijtimoiy xarakter. Shaxsning rolli nazariyalari va ularning tahlili. Shaxning atrofdagilar tomonidan o'rganilishi va uning psixologik funksiyalari. Shaxs va ijtimoiy guruh. «Ijtimoiy roli», «Ijtimoiy guruh», «Ijtimoiy status» tushunchalarining umumiy tavsifi. Shaxs ijtimoiylashuvi. Axloqiy xulq-atvor regulyatsiyasining takomillashuvi. Xulq-atvor shakllarining ijtimoiylashuvi (L.S.Vigotskiy). Individuallikning umumiy xususiyati. Shaxsning normal yoki patologik rivojlanishi. Shaxs yetukligi. Shaxs individualligi maxsuldorligining namoyon bo'lishi. O'zligini faollashtirish o'zini o'zi boshqarish va personallik. Shaxsning o'z imkoniyatlari chegarasidan chiqishi (transtendensiya). Shaxsning faollik tabiati. Ijod va shaxs.

17-mavzu. Shaxsning o'z-o'zini anglashi va «Men» konsepsiyasi. Shaxsning sotsial tasavvurlari

Shaxsning sub'yektiv xususiyatlarining umumiy tavsifi. «Men» strukturasi va uni har xil yo'nalishlarda tadqiq etish. O'zini o'zi baholash. «Men» konsepsiyasi. O'z-o'ziga munosabat. Real va ideal "men". U.Djemsning empirik «Men» mavjudligining uch jabxasi to'g'risidagi qarashi: jismoniy shaxs, sotsial shaxs va ma'naviy shaxs. O'zaro munosabatlarning tuzilishi va shakllanishi. Egoizm, altruizm tushunchalari. Shaxsning o'z-o'zini boshqarish, o'z-o'zini namoyon qilish, o'z- o'zini ifodalash va o'z-o'zini e'tirof etish. Shaxsning psixologik yo'nalishlari va hayotiy pozitsiyasi. Erkinlik va javobgarlik jihatlari. Shaxs tanlanmasining o'lchami sifatida.

18-mavzu. Shaxs taraqqiyotining psixotik, chegaralangan va nevrotik darajalari

Shaxsdagi buzilishlarning xarakteri va darajasi haqidagi tasavvurlar. Mak Vilyams yondashuvi. Shaxs taraqqiyot darajalari mezonlari: himoya mexanizmlari; shaxsning asosiy muammolari, voqeilikni testlashtirish qobiliyati, ego-identiklik, ob'ektiv munosabatlar. Shaxs taraqqiyotining psixotik, chegaralangan va nevrotik darajalari. Ishonch-ishonchsizlik, yaqinlashuv-qochish muammolari. O.Kenbergni strukturali yondashuvi. Strukturali intervyu.

III MODUL. "ICHKI REGULYASIYA"

1-2-mavzu. Motivatsiya haqida umumiy tushuncha

Inson faolligi, uning shakllari va determinantlari. Ehtiyoj, motiv va motivatsiyalarni aniqlash. A.N.Leont'evning konsepsiyasida ehtiyojlar va motivlar.Turli psixologiya maktabida motivatsiya muammosini o'rganilishi. Motivatsiya modellari. Motivlarning evolyusion nazariya (instiktlar nazariyasi), drayvlarni qisqartirish nazariyasi, faollashtirish nazariyasi, A.Maslouning ierarxik nazariyasi.

3-4-mavzu. Motivatsiyaning rivojlanish bosqichlari

Ichki va tashqi motivatsiyalarning umumiy tavsifi. E.Desining ichki motivatsiya konsepsiyasi. Ichki motivatsiyaning tarkib topishida bolalikning ahamiyati. Motivning rivojlanish bosqichlari.

5-mavzu. Motivatsiyaning tuzilishiga tizimli yondashuv

Motivatsiyaning tuzilishi va funksiyalari. Xulq-atvorning motivatsiya muammosi. Motivlarning xilma-xilligi Motivatsiya tuzilmalar turlari. Shaxsning motivatsiya sohasi . Kauzal atribusiya tushunchasi. Kauzal atribusiya. Kauzal atributsiyaning modeli. Kauzal atributsiyaning xatolari.

6-mavzu. Motivatsiyaning ontogenezda shakllanishi

Go'daklik davri va ilk bolalik davri motivlari (1-3 yosh). Maktabgacha yosh, kichik maktab yoshi motivlari. O'rta maktab yosh davri motivlari. Yuqori sinf o'quvchilik davri.motivlari.

Mehnat faoliyati motivatsiyasi. O'quvchilarning kasbiy qiziqishlarini tarkib topish bosqichlari. Mehnat motivatsiyasining umumiy tavsifi. Mak Gregor va Gersber motivatsiya nazariyalari. Xakman va Oldxemning ishchi motivatsiya modeli. Yo'nalishlariga ko'ra mehnat faoliyati tahlili. Protsessual nazariya va adolatlilik nazariyasi.

7-8-mavzu. Motivatsiyaning psixologik nazariyalari

K.Levin maydon nazariyasining umumiy holati. A.N.Leont'ev faoliyat nazariyasining umumiy holati. M.Sh.Magomed-Eminovning motivatsiyani tizimli-dinamik modeli. Ye.P.Il'in nazariyasida motiv integral tuzilma sifatida.

9-mavzu. Alohida faoliyat turlari motivatsiyalari

Shaxs va faoliyat strukturasida motivatsiya. Faoliyat turlari va ularni inson tomonidan o'zlashtirilishi. Predmetli faoliyat, muloqot, bilish, o'yin, tadqiqotchilik va mehnat faoliyati motivatsiyalari. Xulq-atvor va faoliyat motivatsiyasi. Prosotsial va asotsial xulq-atvor motivatsiyalari.

10-mavzu. Erishganlik, affiliatsiya, hukmronlik motivlari

Erishganlik motivi tushunchasi. Erishganlik va bezovtalanish motivlari aloqalari. Affiliatsiya motivi. Hukmronlik motivini tadqiq etishga nazariy yondashuv. Hukmronlik motivini shakllanish bosqichlari tahlili. Ko'maklashish motivi.

11-mavzu. Inson motivatsiyasining vaziyatlilik va shaxslilik jabhalari

Motiv vaziyatli qo'zg'alish va barqaror shaxs dispozitsiyasi sifatida. Erishganlik motivatsiyasini vaziyatli rivojlanishi kognitiv modellari: K.Levin, T.Dembo, S.Eskalon, L.Festinger, Dj.Atkinson, X.Xekxauzen. M.Sh.Magomed-Eminov va I.A.Vasil'ev modellarining tanqid qilinishi. Erishganlik motivatsiyasini vaziyatli rivojlanishni o'rganishdagi zamonaviy an'analar. Shaxs motivatsion sohasining tavsifi. Shaxsning o'zini tartibga solish motivatsiyasi. Shaxslilik mazmuni va barqaror motivatsiyalar. Hayot mazmuni shaxs motivatsion sohasining integratori.

12-13-mavzu. Emotsiya haqida umumiy tushuncha

Emotsional kechinmalarning umumiy aniqligi. Emotsional kechinmalar klassifikatsiyasi. Affektlar, ehtiros va kayfiyat. Emotsiyaning asosiy funksiyalari. Emotsiyaning bilish jarayonlariga ta'sir etuvchi funksiyalari. Fiziologik jarayonlar bilan bog'liq funksiyalari. P.V.Simonov bo'yicha emotsiya funksiyalari klassifikatsiyasi.

14-mavzu. Emotsiya psixologiyasining nazariy yondashuvlari

Psixologiya tarixida emotsiya haqidagi tasavvurlarning rivojlanishi. CH.Darvinning hayvon va inson emotsiyalarining ifodalanishi haqidagi tasavvurlari. Djemsa-Lange va Kennona-Bardlarning emotsiyaning fiziologik nazariyalari. Emotsiyaning kognitiv nazariyalari. P.V.Simonovning axborotlar nazariyasi. K Izardning emotsiya differensial nazariyasi.

15-mavzu. Emotsional holatlari

Holat psixik hodisa sifatida va uning xarakteristikasi. Psixik holat turlari. Emotsional holatlar. Stress tushunchasi va psixik zo'riqish, stressning tavsifi. Stressni boshqarish. Kayfiyatning umumiy tavsifi va uning tuzilishi. Frustratsiya va bezovtalik emotsioanal holat sifatida.

16-mavzu. Emotsional reaksiyalarning neyrofiziologik va bioximik asoslari. Har xil modallikdagi emotsiyalar tavsifi

Emotsional ta'sirlash bilan bog'liq anatomik tuzilishlar. Emotsiyalar va oliy asab faoliyat. Emotsiyalar va vegetativ asab tizimi. Emotsiyalar va gormonal tizim. Emotsiyalar va bosh miya yarim sharlari funksional asimmetriyasi.

Emotsional hodisalarning modalligi. Quvonch va g'amning psixologik va psixofiziolok xarakteristikasi. Xavotir va qo'rquv emotsiyalarining qiyosiy tahlili. Empatiya, uyat va ayb shaxs emotsiyasi sifatida.

17-mavzu. Irodaviy jarayonlar haqidagi umumiy tasavvurlar

"Iroda" tushunchasini rivojlanish tarixi. Irodani tadqiq etishdagi yondashuvlar. Irodani aniqlash. Irodaviy jarayonlar bosqichlari. Irodaning an'anaviy va zamonaviy talqini. Ixtiyoriy boshqaruvning funksional tuzilishi.

18-mavzu. Iroda nazariyalari

Irodaning falsafiy nazariyalari. Iroda volyuntarizm sifatida (A.Shopengauer, B.Spinoza, I.Kant, G.Gegel', L.Feyerbax). Dj. Lokk, U.Djems, L.S. Vigotskiy va V.Franklarning nazariyalarida iroda va erkin tanlash. Jahon psixologiyasi maktabi vakillari asarlarida iroda ixtiyoriy motivatsiya, majburiyatlilik, psixik regulyasiyaning asosiy shakli va ichki hamda tashqi qiyinchiliklarni bartaraf qilish mexanizmi sifatida talqin etilishi.

19-mavzu. Shaxsning irodaviy sohasi

Shaxsning irodaviy sifatlari. Ularning klassifikatsiyasi. Irodaviy sifatlarning tuzilishi. Ixtiyoriy reaksiyalarning kelib chiqishi. Irodaviy xulq-atvorning ontogenetik xususiyatlari. Shaxsning irodaviy sifatlari rivojlanishi. L.S.Vigotskiyning iroda muammosi va uning bolalikda rivojlanishi haqidagi ta'limoti. L.M.Vekkerning iroda psixik jarayonlarning birligi nazariyasi. V.A.Ivannikov irodaviy boshqaruvning psixologik mexanizmlari haqida. Ye.P.Il'in asarlarida shaxs xulq-atvorini irodaviy tartibga solish masalalari.

IV-MODUL. KOGNITIV JARAYONLAR PSIXOLOGIYASI

1-2-mavzu. Sezgi haqida umumiy tasavvurlar

Muhitning fiziologik xarakteristikasi. Sezgilarni signalli aks ettirishi. Sezgi tushunchasiga falsafiy yondoshuvlar. Sezgining maxsus energiyasi haqidagi I.Myuller va G. Gel'mgol's nazariyasi, bu nazariyalarning haqiqatligini isbotlash. Sezgilarni tushunishning tarixiy yondoshuvi, I.Myuller va G. Gel'mgol'slarning nazariyalarining hozirgi kunda ahamiyatining yoqolganligi. Sezgining reseptor va reflektor nazariyasi. A.Yarbus va boshqalarning tajribalari. Sezgining boshqa jarayonlarga bog'liqligi va tashqi muhit bilan aloqasi.

3-4-mavzu. Sezgini o'rganishdagi yondoshuvlar

Bilishni metodologik va biologik tahlili. Sensor-perseptiv jarayonlar falsafiy bilimlar negizida. Psixika va aks ettirish jarayonlari.Sezgi va idrok sohasida kompensasiya.

Sezgi va idrokni o'rganishdagi yondoshuvlar. Idrokning assosiativ nazariyasi. Strukturalizm. Nativizm va empirizm. Geshtal'tpsixologiya. Piajening idrok nazariyasi. Konstruktivistik yondoshuv. Ekologik yondoshuv. Informatsion yondoshuv. Neyrofiziologik yondoshuv. Kognitiv neyrologiya.

Sezgilar klassifikasiyasi. Interoseptiv sezgilar va ularning inson hatti harakatidagi o'rni. U.Kennonning gemostazis, introseptiv sezgilarni fiziologiyasi, psixosomatika haqidagi konsepsiyasi. Proprioseptiv sezgilar va ularni faoliyatdagi o'rni. N.A.Bernshteynning tadqiqoti.

Eksteroretseptiv sezgilar, ularni klassifikasiyasi. Kontakt va distant reseptorlar, ularning o'ziga xosligi va xarakteristikasi. Sezgilarni klassifikasiyasiga evolyusion va genetik yondoshuv. Protopatik va epikritik sezgilar va ularning o'zaro bog'liqligi. G. Xed tajribalari. Sezgining oraliq shakllari. Nospesifik sezuvchanlikni muammolari. Sinesteziyani vujudga kelishi. Sezgilarni o'zaro aloqasi.

Adaptatsiyani vujudga kelishi. Adaptatsiyaning periferik va markaziy mexanizmlari. Sensor perseptiv Sensor perseptiv tizimdagi turli xil modallikda adaptatsiyaga doir misollar (qorong'ulikka, yorug'likka nisbatan adaptasiya, teri tuyush adaptatsiyasi va boshqalar). Sensibilizatsiyani paydo bo'lishi-fiziologik mexanizmlari, endokrin og'ishlar, asab tizimining tiplari bilan bog'liqligi. Sensibilizasiyani psixologik yo'llari.

5-6-mavzu. Sezgilarning turlari

Teri tuyushning uch komponenti (sezish, haroratni sezish, og'riqni sezish). Teri tuyushning murakkab shakllari va sezish idroki. Sezish va harakatni sezishni o'rni. Sezish obrazining paydo bo'lish fazalari. Obrazlarni bilish va qurishda informasion ko'rinishlar. Sezishning fiziologik mexanizmlari. Gaptik tizim. Teri tuyush sterognoziyasi. Barmoqlarning g'adir-budirlikka nisbatan sezgirlikni oshishi. Og'riqni idrok qilish. Og'riqni idrok qilish funksiyalari. Og'riq sezgilarning turlicha ekanligi. Og'riqni paydo qiluvchi stimullar, og'riq sezgisining chegarasi. Og'riqni idrok qilishda sub'ektiv omillarning o'rni. Og'riqqa nisbatan moslashuv. Nosiseptor. Og'riqni boshqarish. Og'riqning orqa miya blokatorlari nazariyasi.

Ko'rish analizatorining tuzilishi. Ko'rish analizatorining yo'llari. Ko'rish analizatorining markaziy apparati. Birlamchi va ikkilamchi ko'rish po'stloqlari. Ko'z harakatini nazorat qiluvchi ikki po'stloqli apparat. Ko'rish idroki va ko'zning harakatlanish tiplari.

Eshitishning anatomik, fiziologik va neyrofiziologik asoslari. Ichki quloq funksiyasi. O'rin nazariyasi. Vaqtinchalik nazariya. Patterning audial idroki. Eshitish idrokining murakkab formalari. Fazoni eshitish orqali idrok qilish. Nutqni eshitish. Nutq tovushlarini fizikasi va fonologiyasi. Nutq tovushlarini neyrofiziologiyasi va patologiyasi. Musiqani tinglash.

Ta'm bilish va hid bilish idroki. Xemoretsepsiya funksiyalari. Birlamchi ta'm sezgilari va kimyoviy stimullar (birlamchi ta'm sezgilari, ularni vujudga

kelishi, kimyoviy stimullar). Ta'm analizatorining anatomiyasi va fiziologiyasi. Ta's sezgilarining chegaralari. Ta's stimullarning o'zaro ta'siri. Turli biologik ko'rinishlarni ta'm sezgisining o'ziga xosligi. Hidlar va ularningi o'ziga xosligi. Hid bilishning anatomiyasi va fiziologiyasi. Hid bilish ma'lumotlarini kodlashtirish (Hidlarni ajratish va intensivlik). Hid bilish sezgilarining chegaralari. Hid bilish tanlovi. Hid bilish identifikasiyasi va xotirasi. Hid bilishning psixobiologik funksiyalari: feromonlar.

7-mavzu. Idrok haqida umumiy tasavvurlar

Idrokning sezgidan afzalligi, uni genetik bog'liqligi. Idrok turlari: ko'rish, eshitish, sezish. Obrazlarni idrok qilishning o'ziga xosligi: predmetlilik, yaxlitlik, konstantlik, kategoriallik. Perseptiv obrazlarni predmetliligi, idrokning yaxlitligi va o'zgarmasligi. Idrokning konstantligi, idrokning konstantlik nazariyasi. Yorug'likni, shaklni, o'lchamni idrok qilishda konstantlik. Idrokning tushunilganligi. Ma'lum bir predmetlar uchun so'zlarning ahamiyati. Persivtiv obrazlarni tashkillashtirish mexanizmlari. Fon ichidan figurani ajratish. Perseptiv obrazlarni kontur va strukturaning ahamiyati. Perseptiv obrazlarni tashkil qilishda assosiativ va geshtal'tpsixologiyaning o'rni. Idrok illyuziyalari. Illyuziyani vujudga keltiruvchi omillari.

Fazoni idrok qilish. Fazoni ko'rish orqali idrok qilish. Monokulyar va binokulyar ko'rish. Monokulyar va binokulyarni fazoviy ko'rinishlari va ularning o'zaro ta'siri. Stereoskopik idrok. Fazoni eshitish orqali idrok qilish. Monoural ko'rinishlar. Binoaural ko'rinishlar. Lokalizasiya va eshitish chig'anog'i. Exolokatsiya. Musiqani va nutqni idrok qilish.Musiqa parametrlari. Mutlaq eshitish. Har xil musiqiy ohanglarda tovushlarni idrok qilishning ketma-ketligi. Rang sinesteziyasini fizikasi va nutq tovushlarining fonologiyasi. Musiqani idrok qilishning funksional roli.Nutqni idrok qilishning asosiy o'ziga xosligi. Nutq tovushlarini chastotali intervali. Tushunarsiz nutqni idrok qilish. So'zlarni idrok qilish.

8-mavzu. Rangni, vaqtni va hatti-harakatni idrok qilish

Rangni idrok qilishni ahamiyati. Spektrning ko'rish qismi. Rangni parametrlari. Aralash ranglar: additiv va subtraktiv. Fazoviy va vaqtinchalik yig'indi. Yorqin va davomiy kontrast lateral' tormozlanish. Izchillikdagi obrazlar. Rang adaptasiyasi. Rangni idrok qilishning konstantligi. Rangni idrok qilish nazariyalari-uchkomponentli nazariya, muqobil nazariya. Rangni idrok qilish anomaliyasi. Ranglarning psixofiziologik ta'siri. Lyusher testi. Vaqtni idrok qilishni aniqlash. Ketma ketlik va davomiylikni idrok qilish. Vaqtda orientirovka. Vaqtni idrok qilishning biologik asosi. Vaqtni idrok qilishning kognitiv nazariyalari. Vaqt va masofa: tau effekti va kappa effekti.

Vaqtni idrok qilish va shaxsning yoshi. Shaxsning psixologik vaqti. Harakatni idrok qilishning fiziologik asosi (detektorlar, harakat, ko'z tizimi).. Harakat detektori, ko'zning tizimi, harakatni ta'minlovchi holatlar, optik stimulyasiya harakat idrokining asosi sifatida. Harakatlar nazariyasi.Harakatni idrok qilish xatoligi. Chuqurlikni kinestetik effekti. Anortoskopik idrok. Harakat induksiyasi. Stroboskopik effekt. Kinematograf. Avtokinestik harakat. Harakatni asorati effekti.

Ekstrasensor idrok haqida tushuncha. Ekstrasensor idrokni tadqiq qilish. Demensiyada agnoziya va psevdoagnoziya. Hissiyotlarning yolg'onligi. Idrokda motivasion komponentning buzilishi. Rangni idrok qilish anomaliyasi. Eshitish patologiyasi. Ta'm bilish sezgisining anomaliyasi. Hid bilish jarayonining anomaliyasi.

Perseptiv rivojlanish va idrokda o'rganish. Sensor tizimni rivojlanishi, yangi tug'ilgan chaqaloqlarda idrok. Bolalikni turli davrlarida perseptiv motor koordinasiyalarini, sezuvchanlikni rivojlanishini o'ziga xosligi. Idrokning murakkab shakllari va qarilik. O'qitish muammosining metodologik qiyinchiliklari. O'quv faoliyatida idrokni umumiy xususiyati va qonuniyati. Idrokda yosh davrlarini inobatga olish. O'quv faoliyatida qonuniyatlarni inobatga olish. Perseptiv masalalarni yechishda muomalaning va hamkorlikdagi faoliyatning o'rni. Darsni tashkil qilishda individual farqlarlarning o'rni. Ijtimoiy persepsiyada kasbiy va yosh xususiyatlarining o'ziga xosligi.

9-mavzu. Diqqat haqida tushuncha.
Diqqatning psixofiziologik indikatorlari va mexanizmlari

Diqqat aniqlashning ketma-ketligi. Diqqat so'zining etimologiyasi. Diqqat boshqa psixik hodisa va jarayonlar bilan taqqoslash. Perseptiv, intellektual va ijro etuvchi diqqat. Diqqatning psixik o'rni haqidagi bahslar va uning tabiati. Diqqatning mustaqil faoliyat ekanligi yoki bu boshqa psixik faoliyat uchun ham xosligi. N.N.Lange, I.M.Sechenov, K.N.Kornilov tadqiqotlarida diqqatning perseptiv jabhalari. E.Titchener, G. Myullerning tadqiqotlarida diqqat sezgining xususiyati sifatida fiziologik talqin qilinishi. T.A.Ribo, N.N.Lange tadqiqotlarida diqqatning motor komponentlari.Ch.Sherrington «Voronkasi» yoki umumiy harakat maydoni nazariyasi. Optimal qo'zg'alish o'chog'i va I.P.Palovning orientirovka refleksi. A.A.Uxtomskiyning dominantlik tamoyili. Miya, ong va diqqat. Uyqu va bedorlikning neyrofiziologik mexanizmlari. Bioritm va uyqu. Miyaning ritmik elektr faolligi va diqqat jarayonlari Tushuvchi va ko'tariluvchi retikulyar faollik tizimi. Diffuz-talamik proeksiyalovchi tizim konsepsiyasi. Frontal talamik boshqarish tizimi.

10-mavzu. Diqqatning asosiy xususiyatlari.
Diqqat turlari va funksiyalari

Diqqatning hajmi. Diqqat hajmining individual xususiyatlari. Diqqatning to'planishi. Diqqatning barqarorligi. Diqqatning tebranishi. Diqqatning ko'chishi va taqsimlanishi. Material xarakteriga, faoliyat turlari va shaxs ustanovkasiga ko'ra diqqatning barqarorligi. Diqqatning bo'linishini belgilovchi omillar. Ta'sirlarga chidamliligini baholash usullari. Diqqatning ko'chishi va taqsimlanishi. Har xil harakatlarga diqqatning taqsimlanish qobiliyatini belgilovchi omillar. Diqqat akkomodasiyasi.

Diqqatning asosiy funksiyalari. Ixtiyorsiz, reflektor, instinktiv diqqat (Lange N.N.), birlamchi (E.Titchener), natural (L.S.Vigotskiy), zaruriy (N.F.Dobrinin), Orientirovka reaksiyasi-ixtiyorsiz diqqat. Ixtiyoriy diqqat. Ixtiyoriy diqqatdan keyingi diqqat (N.F.Dobrinin). Orientirovka reaksiyasi-ixtiyorsiz diqqatning fiziologik ko'rinishi ekanligi. Ixtiyorsiz diqqatning bilish ehtiyojlari bilan aloqasi (Lange N.N.). Ixtiyorsiz diqqat- izlanuvchanlik va tadqiqotchilik faoliyati. Ixtiyorsiz diqqatni shartlovchi omillar: jadalligi, sifati, to'satdan paydo bo'lishi, takrorlanishi, harakat va yangilik. Diqqatoldi jarayonlar (Nayser U) va ularning xulq-atvor tuzilmasidagi o'rni. Saralab o'qish diqqatoldi jarayonlarini tadqiq etishning usuli sifatida. Ixtiyoriy diqqat (ikkilamchi). Maqsadga egalik ixtiyoriy diqqatning asosiy alomati. Ixtiyoriy diqqatning psixologik mexanizmlari. Persepsiya jarayonlari-ixtiyoriy diqqatning asosi. Ixtiyoriy diqqatni bilvositalik xarakteri. Ixtiyoriy diqqatni tadqiq etishning qo'sh stimul metodikasi. Ixtiyoriy diqqatdan keyingi diqqat (N.F.Dobrinin), birlamchi ixtiyoriy diqqat (Titchiner). Ixtiyoriy va ixtiyorsiz diqqatlardan farqi. Vujudga kelish shartlari. Ixtiyoriy diqqatdan keyingi diqqatning pedagogik ahamiyati. Selektiv diqqat va noselektiv diqqat.

11-mavzu. Diqqatning rivojlanishi va buzilishi. Diqqat va faoliyat.
Diqqatni o'rganishning amaliy jihatlari

Diqqatni rivojlanish bosqichlari. Faollik, ustanovka va diqqat.. Ixtiyoriy diqqatning oliy psixik funksiya ekanligi. «Bola diqqati tarixi xulq-atvor tashkil topishining tarixi mavjud». Diqqatning buzilishi va uni diagnostika qilish. Parishonxotirlik va uni bartaraf etish. Diqqatning buzilishini klinik jihatdan tadqiq etish va uning diagnostikadagi ahamiyati. Diqqat tanqislik sindromi. Diqqat va faoliyat.

A.N.Leont'ev konsepsiyasida ong rejasi, faoliyatlar, fiziologik mexanizmlar. N.A. Bernshteyn va harakat tuzilishi darajasi to'g'risidagi fiziologik nazariyasi. Diqqat nazorat harakati sifatida (P.Ya.Gal'perin). Jarayonni ongli va avtomatik nazorat qilish. Ongli va avtomatik nazoratlash jarayonlari. Diqqatni o'rganishning amaliy jihatlari. Diqqat har qanday

faoliyatning muhim sharti sifatida. Diqqat va ta'lim. Diqqatni o'quv jarayonida rivojlanishi. Diqqat buzilishi va uni diagnostika qilish. Parishonxotirlik va uni bartaraf etish. Diqqatni buzilishini klinik jihatdan tadqiq etish va uning diagnostikadagi ahamiyati.

12-mavzu. Xotira haqida umumiy tasavvurlar.

Xotiraning neyrofiziologik asoslari va bioximik nazariyalari

Xotira haqida umumiy tushuncha. Xotira – o'tmish tajribalarni esga olib qolish, esga saqlash va unutishdan ibora jarayon sifatida. Xotira bilan bog'liq hodisalar. Fenomenal xotira. Xotira va o'rganish. Diqqat va xotira. Xotira va shaxs. Asab tizimida izlarning saqlanishi. Xotirada izlar konsolidasiyasi. Qisqa va uzoq muddatli xotiraning fiziologik mexanizmlari. Xotirani ta'minlovchi miya tizimlari. Xotira murakkab psixik jarayon sifatida. Xotira jarayonlari. Esda olib qolish. Esda saqlash. Esga tushirish. Tanish. Unutish.Esda olib qolish xarakteri: ixtiyoriy esda olib qolish, ixtiyorsiz esda olib qolish. Esda olib qolish: bilvositalik va bevositalik xarakteri. Esda olib qolishning faoliyat maqsadiga bog'liqligi. Esda olib qolish va esda tushirishda individual tafovutlar. Obrazli, eshitish va semantik kodlashtirish. Kodlashtirish uchun axborotlarni uyushtirish.

13-mavzu. Xotira turlari klassifikasiyasi.

Xotira psixologiyasining asosiy qonuniyatlari

Genetik, hayotiy, ixtiyorsiz, ixtiyoriy xotira. Lahzali, sensor (ikonik, exoik) qisqa muddatli, uzoq muddatili, operativ va oraliq xotira. Obrazli xotira. Eydetik xotira. Emotsional xotira. So'z-mantiq xotirasi. Kognitiv va shaxslilik xotirasi. Xotiraning individual psixologik xususiyatlari.

Materialning xarakteri (hajmi, bir xilligi, ma'noga egaligi). Mashqlantirishning o'rni.. Zeygarnik samarasi. Unutish egri chizig'i (Ebbingauz). Retroaktiv va proaktiv tormozlanish. Reminissensiya. Inson xotirasining tashkiliy tuzilishi tamoyillari. Xotira assosiasiyalari. Xotira va faoliyat. Inson xotirasining tashkil etuvchi asosiy tamoyillar. Esda olib qolishning predmeti. Faoliyat motivlari, yo'nalishi, strukturasi va predmet mazmuniga ko'ra esda olib qolish. Xotira shaxsning hayotiy masalalarini hal etishi, uning shartlanganligi va motivasiya sohasi dinamikasiga biriktirilganligi. Malaka va xotira. O'rganish qonunlari. Bixevioristlar bo'yicha malaka harakatlarning oddiy aloqalari natijasi sifatida mexanik tushushnish. Malakalar va xotira. Inson hayotiy tajribasida malakalar shakllanishining ahamiyati. Xotira axborotlarni qabul qilish, uzatish va saqlash jarayonlari yig'indisi sifatida Xotira va nutq. L.S.Vigostkiyning madaniy-tarixiy nazariyasida xotira muammosi. Mnemik vositalarning interiorizatsiyasi.

Inson xotirasida assotsiasiyalarning o'rni. Assotsiasiya turlari va qonunlari. Mnemik jarayonlarni o'rganish metodlari: yod olish, antisipasiya va tejash. Assosianistik yondashuvning tanqidi. Ikonik va exoik xotira tushunchalari. Qisqa muddatli xotira. Takrorlashning ahamiyati. Qisqa muddatli xotira tuzilishi va ko'lami. Ong va qisqa muddatli xotira. Vositalardan foydalanish inson xotirasini tashkil etishning vositasi sifatida. F. Bartlettning konsepsiyasida ichki tuzilmaning o'rni. Yuqori darajali esga olib qolishning funksiyalari va tuzilishini eksperimental tadqiq etish.

14-mavzu. Xotiraning rivojlanishi. Xotiraning buzilishi va xotiraning amaliy o'rganish jabhalari, Xayol haqida tushuncha

Xotira namoyon bo'lishining har xil genetik shakllari. Ongsiz, ixtiyorsiz xotira; o'timli, tashqi shartlangan xotira; ixtiyoriy xotira, metaxotira. Har xil genetik xotira shakllari o'zaro munosabatlaridagi yosh xususiyatlari. Genetik jihatdan turlicha bo'lgan xotira turlarining rivojlanish yo'llari.

Xotiraning umumiy buzilishi (retrograd amneziya, anterograd amneziya, Korsakov sindromi). Miyaning lokal patologiyasi bilan bog'liq buzilishlar (agnoziyalar, afaziyalar, apraksiyalar, abaziyalar). Gipomneziyalar va gipermneziyalar. Paramneziya va kriptomneziya. Funksional, psixogen yoki affektiv amneziyalar. Xotirani o'quv faoliyatida rivojlantirish shart-sharoitlari va vazifalari. Xotirani kuchaytirish yo'llari. Operativ xotiraning faoliyatdagi o'rni. Mnemotexnika. Xotira buzilishlari va ularning klinik ahamiyati.

15-16-mavzu. Tafakkur to'g'risida umumiy tasavvurlar

Tafakkur. Tafakkur haqida tushuncha. Tafakkurni o'rganishning umumfalsafiy asoslari. Tafakkur fanlar tizimidagi tadqiqot ob'ekti sifatida - falsafada, logikada, informatikada, fiziologiyada, pedagogikada va tafakkur xususiyatlarining o'rganilishi. Tafakkur psixologik tadqiqot predmeti. V.Djems tafakkur haqida. Tafakkurning bilish jarayonlari tizimidagi o'rni. Tafakkur va nutq. Tafakkur va ong. Tafakkur va muloqot. Tafakkur psixologiyasi sohasida ishlarning nazariy va amaliy ahamiyati.

Tafakkur turlari va masala tiplari. Tafakkur turlari: ko'rgazmali-harakat, ko'rgazmali-obrazli va so'z-mantiq tafakkurlari. Vizual va fazoviy tafakkur. Konkret va abstrakt tafakkur (Gol'dshteyn bo'yicha). Empirik va nazariy tafakkur (V.V.Davidov bo'yicha). Amaliy va nazariy tafakkurni qiyoslash (B.M.Teplov bo'yicha). Produktiv va reproduktiv tafakkur. Ijodiy va tanqidiy tafakkur. Divergent va konvergent tafakkur. Autistik, egosentrik va realistik tafakkur. Emotsional tafakkur (Mayer bo'yicha).

Tafakkur turlari muammosi va ularni ajratish asoslari, tafakkurning boshqa turlari. Muammo va uni hal etish. Masala tafakkur psixologiyasining

empirik tadqiqotlari ob'ekti sifatida. Masalalarni psixologik tushunish. Masalaning ob'ektiv va sub'ektiv tuzilishi. Masala tiplarini tasniflashning psixologik mezonlari. "Masala" va "muammoli vaziyat" munosabatlari. Qaror qabul qilish va xulosa chiqarish shakllari. Evristika, foydalanish va yanglishish. Evristikaning foydali asosiy jihatlari. Ortiqcha ishonch. Perseveratsiya fenomeniga ishonch. Ustanovka effekti.

Ong klasssik psixologiyasida bilish jarayoni tahlili. Tafakkur tasavvur assotsiasiyasi sifatida. Diffuz reproduksiya nazariyasi. Tafakkur xulq-atvor sifatida: bixeviorizm (xulq psixologiyasi)da tafakkurni tushunish. Tafakkur va o'rganish. Neobixeviorizmda tafakkur muammosi. Tafakkur muammoga qarash akti sifatida: Vyursburg maktabi konsepsiyasi. Determinatsiyalovchi tendensiya. Tafakkurning o'ziga xosligi: faolligi, maqsadga yo'nalganligi.

Tafakkur intellektual operatsiyalarning funksiyalashuvi sifatida: O.Zel'sning "komplekslar nazariyasi". Tafakkur vaziyatlarni strukturalashtiruvchi akt sifatida: geshtal't nazariya. Produktiv tafakkur o'ziga xos tadqiqotning predmeti sifatida tahlil etilishi. "Insayt" tushunchasi, konflikt, funksional yechim, funksional qayd etish. Ijodiy masalalarni yechish bosqichlari.

17-mavzu. Tafakkurni bilish faoliyati sifatida o'rganish

Aqliy faoliyatning produktiv va reproduktiv shakllari. Ijodiy tafakkur muammosi va u o'rganishning mustaqil predmeti sifatida O'tmish tajribalarning roli: assosiasiyalar, "funksional qayd etish (Mayer va Sekkey tajribalari), ustanovka (Lachins, Eliava tajribalari).

Yo'naltirish so'zi ishlatish metodini qo'llash orqali "insayt" paydo bo'lishini eksperimental o'rganish shart-sharoitlari (K.Dunker, Yu.B.Gippenreyter, Ya.A.Ponomarev, K.A.Slavskaya).

Y.A.Ponomarev konsepsiya: masala yechimini izlash jarayonida to'g'ri va chet mahsulotlarning o'rni. Tafakkurning anglanilmagan shakllari muammosi. Intuisiya. S.L.Rubinshteyn va izdoshlari tomonidan tafakkurning prosessual tomonlarini tadqiq etilishi.

P.Y.Galperinning tafakkur orientirovka-tadqiqotchilik faoliyati haqidagi konsepsiyasi. Aqliy jarayonlar bosqichlari sharhi (G.Uolles, K.Dunker, O.Zel's, S.L.Rubinshteyn maktabi bo'yicha). O.K.Tixomirovning tafakkurni mazmunlilik nazariyasi. Tixomirov-Telegina, Tixomirov-Terexov metodikalari. Aqliy faoliyatni emosional tartibga solish. Maqsad haqidagi psixologik tasavvurlar. Tafakkur va maqsad hosil qilish. Aqliy faoliyatni Motivatsion tartibga solish.

Intellekt va tafakkur. Intellekt modellari. Intellekt koeffisienti tushunchasi. Intellektual testlar, ularning turlari va tuzilishi. Intellektni

o'lchash muammolari. Kognitiv uslub haqidagi tasavvurlar, kognitiv uslub turlari.

Ijodiy tafakkur va intellekt. Kreativlik ko'rsatkichlarini o'lchash va uning metodikalari. Intellektual faollik. Intellekt va ijodiy qobiliyatning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi biologik va sosial omillar. Tafakkurning xususiyatlari va shaxslilik xarakteristikasi. "Fikrlovchi shaxs" tiplari haqida tasavvurlar. Ijodkor shaxsning empirik tavsifi. Sub'ekt aqliy faoliyatining umumiy tavsifi. Masalani yechishning shaxslilik va vaziyatli determinantlari.

Tafakkur va informatika. Tafakkur tahliliga kognitiv yondashuv Komp'yuter psixik jarayonlarni tadqiq etish vositasi va ularning metaforasi sifatida. Komp'yuter bilan dialogda tafakkurni psixologik tadqiq etish. Tafakkur tahliliga axborot-kognitiv yondashuv. Tafakkurni izohlashning axborot va psixologik yondashuvlar. "Sun'iy intellekt" va inson tafakkuri. Komp'yuterdan aqliy faoliyat samaradorligini oshirish uchun foydalanish.

Inson tafakkurini biologik rivojlanish tarixi. Tafakkurning filogenezda rivojlanishi. Hayvon intellektini tadqiq etishning asosiy yo'nalishlari. Tafakkurni antropogenezda rivojlanishi. Inson tafakkurining tarixiy rivojlanishi: a) mehnat inson tafakkuri rivojlanish sharoiti sifatida; b) "ibtidoiy tafakkur", arxaik tafakkur. Tafakkurni krosskmadaniy tadqiq etish. Inson tafakkurini tushunishga madaniy-tarixiy yondashuvning umumiy tavsifi. Intellektning rivojlanish bosqichlari (J.Piaje konsepsiyasi). Bolaning ko'rgazmali obrazli, ko'rgazmali-harakat va so'z-mantiq tafakkurini tadqiq etish.

18-19-mavzu. Nutqiy tafakkur rivojlanish muammolari

Oliy psixik funksiyalarni madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasi va nutqiy tafakkur muammosi (L.S. Vigotskiy bo'yicha). Tafakkur va nutqning o'zaro munosabatlari tahliliga asosiy yondashuvlar Tafakkur va nutqning genetik ildizlari. So'zning ma'nosi muomala va umumlashtirish birligi sifatida. So'zning mazmuni va ahamiyati. Egosentrik va ichki nutq. L.S.Vigotskiy va J.Piajening egosentrik nutq tuzilishi, funksiyalari, va rivojlanishi haqidagi munozaralari.

Nutqiy tafakkur va tushunchani tadqiq etish usullari va metodikalari. Vigotskiy-Saxarov metodikasi. Nutqiy tafakkurning rivojlanishi. Ma'nomning rivojlanish bosqichlari, tushunchaning fugksional ekvivalentlari: sinkretlar, komplekslar, psevdotushunchalar, potensial va haqiqiy tushunchalar (L.S.Vigotskiy bo'yicha). Ilmiy va noilmiy tushunchalar. Inson tafakkurining dialogik xarakteri. Tushunchali tafakkurning zamonaviy tadqiqotlari.

20-mavzu. Til, ong va tafakkur.

Til. Tilning strukturasi. Morfema.Grammatika. Til va nutq faoliyati. Nutqiy muloqot. Ong va til munosabatlari. Lingvistik nisbiylik farazi, uning empirik tasdiqi. Nutqning turlari va funksiyalari. Nutqiy bayon etishning vujudga kelishi va tushunishi muammolari. Ichki nutqning psixofiziologik tadqiq etish (A.N.Sokolov). Nutqning paydo bo'lishi va tushunishini chuqur (semantik) va atroflicha (grammatik) strukturalari "Transformatsion" model va uni eksperimental tekshirish.

Til va nutqning rivojlanishi. Tilni o'rganish qoidalari. Tilni rivojlanish sharhi. Tilning rivojlanish statistikasi va kritik bosqichlari. Miya va til. Hayvonlarda intellektual hatti-harakatlar.

Izoh: har bir bo'lim bo'yicha ma'ruza mashg'ulot mavzulari fanning ishchi dasturi shakllantirilayotganda dolzarbligiga ko'ra va mashg'ulotlar uchun ajratilgan soatlar hajmiga mos holda foydalanish tavsiya etiladi.

III. Seminar mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.

1-Modul (PSIXOLOGIYAGA EVOLYUTSION KIRISH)

1. Psixologiya fan sifatida-1
2. Psixologiya fan sifatida-2
3. Psixologiya kasb sifatida
4. Antik davr psixologiyasi-1
5. Antik davr psixologiyasi-2
6. Sharq mutafakkirlarning psixologik g'oyalari (IX-XV) asrlar -1
7. Sharq mutafakkirlarning psixologik goyalari (XV-XIX) asrlar-2
8. Sobiq sovet psixologiyasi: rivojlanish bosqichlari, ilmiy maktablar va zamonaviy yondashuvlar. Psixologiyani bugungi rivojlanish holati. O'zbektonda psixologiyani rivojlanishi va istiqbollari.
9. Psixologiya tarmoqlari va psixolog kasbiy faoliyati -1
10. Psixologiya tarmoqlari va psixolog kasbiy faoliyati -2
11. Psixolog kasbiy faoliyati va psixologiya metodlari-1
12. Psixolog kasbiy faoliyati va psixologiya metodlari-2
13. Psixolog faoliyatini nazorat qiluvchi axloqiy me'yorlari va etik tamoyillar
14. Evolyutsion psixologiyaga kirish.
15. Psixikaning evolyutsiyasi va vujudga kelishi
16. Tabiiy va jinsiy tanlanish nazariyalari
17. Ong haqidagi psixologik tasavvurlar.
18. Kognitiv jarayonlarini shakllanishi. Insonda aks ettirish darajalari

19. Psixik jarayonlarii shakllanishida tilning ahamiyati. Inson psixikasini ontogenezda rivojlanishi.
20. Psixik jarayonlarii shakllanishida tilning ahamiyati. Inson psixikasini ontogenezda rivojlanishi.

2- Modul (shaxs psixologiyasi)

1. Shaxs psixologiyasining metodolognk prinsiplari-1
2. Shaxs psixologiyasining metodolognk prinsiplari-2
3. Klassik psixoanaliz va uning modifikatsiyalari
4. Psixologiyada shaxsning o'rganishlar nazariyasi
5. Gumanistik psixologiyada shaxs-1
6. Gumanistik psixologiyada shaxs-2
7. Shaxs egziztensial psixologiyasi
8. Shaxsga faktorli yondashuvlar
9. Shaxsning kognitiv nazariyalari
10. Har xil psixologiya maktablarida shaxs nazariyalari
11. Rus psixologiyasida shaxsga yondashuvlar-1
12. Rus psixologiyasida shaxsga yondashuvlar-2
13. Sharq psixologiyasida shaxs muammosi
14. Shaxs taraqqiyotini davrlarga bo'lish
15. Shaxs rivojlanishining individuallik xususiyatlari va ularning roli-1
16. Shaxs rivojlanishining individuallik xususiyatlari va ularning roli-2
17. Sotsiogenezda shaxs
18. Shaxsning o'z-o'zini anglashi va Men konsepsiyasi. Shaxsning sotsial tasavvurlari
19. Shaxs taraqqiyotining psixotik, chegaralangan va nevrotik darajalari.

3- Modul: "Ichki regulyasiya"

1. Motivatsiya haqida umumiy tushuncha-1
2. Motivatsiya haqida umumiy tushuncha-2
3. Motivatsiyaning rivojlanish bosqichlari-1
4. Motivatsiyaning rivojlanish bosqichlari-2
5. Motivatsiyaning tuzilishiga tizimli yondashuv.
6. Motivatsiyaning ontogenezda shakllanishi-1
7. Motivatsiyaning ontogenezda shakllanishi-2
8. Motivatsiyaning psixologik nazariyalari
9. Alohida faoliyat turlari motivatsiyalari.
10. Erishganlik, affiliatsiya, hukmronlik motivlari.
11. Inson motivasiyasining vaziyatlilik va shaxslilik jabhalari.
12. Emotsiya haqida umumiy tushuncha.

13. Emotsiya psixologiyasining nazariy yondashuvlari.
14. Emotsional holatlari.
15. Emosional reaksiyalarning neyrofiziologik va bioximik asoslar
16. Irodaviy jarayonlar haqidagi umumiy tasavvurlar.
17. Iroda nazariyalari-1
18. Iroda nazariyalari-2
19. Shaxsning irodaviy sohasi.

4- Modul Kognitiv jarayonlar

1. Sezgi va idrok haqida umumiy tasavvurlar.
2. Sezgi va idrokni o'rganishdagi yondoshuvlar.
3. Sezgilarning o'zgaruvchan shakllari.
4. Teri tuyush sezgisi, idroki, Ko'rish sezgisi va idroki
5. Eshitish sezgisi va idroki.
6. Perseptiv obrazni tashkillashtirish.
7. Rangni, vaqtni va hatti-harakatni idrok qilish
8. Ekstrasensor idrok.
9. Diqqat haqida tushuncha.
10. Diqqatning asosiy xususiyatlar. Diqqat turlari va funksiyalari.
11. Diqqatning rivojlanishi va buzilishi. Diqqat va faoliyat. Diqqatni o'rganishning amaliy jihatlari.
12. Xotira haqida umumiy tasavvurlar. Xotiraning neyrofiziologik asoslari va bioximik nazariyalari.
13. Xotira turlari klassifikatsiyasi. Xotira psixologiyasining asosiy qonuniyatlari.
14. Xotiraning rivojlanishi. Xotiraning buzilishi va xotiraning amaliy o'rganish jabhalari.
15. Xayol haqida tushuncha va uning inson psixik faoliyatidagi roli.
16. Tafakkur to'g'risida umumiy tasavvurlar.
17. Tafakkur psixologiyasi predmetining rivojlanishi: asosiy nazariy yondashuvlar. Tafakkurni o'rganishda klassik yondashuvlar
18. Tafakkurni bilish faoliyati sifatida o'rganish.
19. Inson aqliy faoliyatining differensial-psixologik sifatlari.
20. Tafakkur filo-va sotsiogenezi. Tafakkur ontogenezi
21. Nutqiy tafakkur rivojlanish muammolari.
22. Til, ong va tafakkur. Nutq va nutqiy faoliyat.
23. Nutq va nutqiy faoliyat

Izoh: Mazkur ro'yxatdagi mavzulardan seminar mashg'ulotlari uchun ajratilgan soatlar hajmiga mos holda foydalanish tavsiya etiladi.

V.Amaliy mashg'ulotlar

Fan bo'yicha amaliy mashg'ulotlar o'quv rejada ko'zda tutilmagan.

VI.Laboratoriya mashg'ulotlari

Fan bo'yicha laboratoriya mashg'ulotlari o'quv rejada ko'zda tutilmagan.

VII. Mustaqil ishni tashkil etishning shakli va mazmuni

"Umumiy psixologiya" fanini o'rganuvchi talabalar auditoriyada olgan nazariy bilimlarini mustahkamlash va fanga doir masalalarni yechishda ko'nikma hosil qilish uchun mustaqil ta'lim tizimiga asoslanib, kafedra o'qituvchilari rahbarligida, mustaqil ish bajaradilar. Bunda ular qo'shimcha adabiyotlarni o'rganib hamda Internet saytlaridan foydalanib referatlar va ilmiy dokladlar tayyorlaydilar, amaliy mashg'ulot mavzusiga doir uy vazifalarini bajaradilar, ko'rgazmali qurollar va slaydlar tayyorlaydilar.

Talaba mustaqil ishni tayyorlashda fan xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

-seminar mashg'ulotlarga tayyorgarlik;

-darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan boblari va mavzularini o'rganish;

-tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruza qismini o'zlashtirish;

-maxsus adabiyotlar bo'yicha fan bo'limlari yoki mavzulari ustida ishlash;

-talabaning o'quv, ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan fan bo'limlari va mavzularini chuqur o'rganish;

-faol va muammoli o'qitish uslubidan foydalaniladigan o'quv mashg'ulotlari;

-masofaviy ta'lim.

Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlarning mavzulari:

1. **"Psixologiyaga evolyusion kirish" moduli**
2. Psixologning tadqiqotchilik faoliyati.
3. Maktab psixologining asosiy faoliyat turi.
4. Inson va kasb.
5. Psixolog kasbiy o'zligini belgilash.
6. Etikaviy tamoyillari
7. Til va oliy psixologik funksiyalar bog'liqligi
8. Notirik organizmlarning parchalanishi
9. Reflektor hatti-harakatlar
10. Reflekslar haqida tushuncha
11. Hayvonlarda faol orientirovka holati
12. Psixik jarayonlarning vujudga kelishi

13. Hayvonlarda mehnat qurollaridan foydalanish
14. Filogenetik rivojlanish bosqichlari
15. Tug'ma va individual hatti-harakatlar
16. Nutqli va nutqsiz muomala
17. Zamonaviy yo'nalishlarda hayvonlar harakatlari o'rganilishi.
18. Hayvonlarda faoliyat tushunchasi
19. Ontogenezda inson psixikasining rivojlanishi
20. Jonli va jonsiz tabiatda aks ettirish shakllari
21. Filogenezni o'rgatish va xotira
22. Primatlar psixikasi va hatti-harakatlarining antropologik afzalliklari.
23. Inson bolasi o'yinlarini maymunlarniki bilan qiyosiy psixologik xarakteristikasi.
24. Hayvonlarda taqlib qilish
25. Hayvonlar psixikasini o'rganish usullari.
26. Guruhiy hatti-harakati filogenezi

2. "Shaxs psixologiyasi" moduli

1. Shaxs psixologiyasida tadqiqot va baholash.
2. Psixoanalizda tadqiqot metodlar i.
3. Shaxsning himoya mexanizmlari.
4. Personologiya shaxs to'g'risidagi fan.
5. Shaxsning tashqi va ichki olami.
6. "Q-saralash" texnikasi.
7. U.Djems va ong psixologiyasi.
8. Sufizm va islom an'analari.
9. Yoga va hind tendensiyalari.
10. Rudol'f Shteyner va Maks Gendel' teosofiya tendensiyalari.
11. Shaxs xarakterini amaliy jihatdan o'rganish.
12. Qobiliyatlar va genetika.
13. Xarakter va irsiyat.
14. Shaxs emosiyasi.

2. "Ichki regulyasiya" moduli

1. Motivasiya jarayonlari psixologiyasi tarixi va hozirgi holati.
2. Inson ehtiyojlari va motivlarining xilma xillik tabiati.
3. Inson motivatsion sohasining rivojlanishi.
4. Alohida tur motivatsiyalari.
5. Emotsional jarayonlarning umumiy tavsifi.
6. Emotsioanal hodisalarning xilma xilligi va funksiyalari.
7. Emotsiya haqidagi nazariy tasavvurlar rivojlanishi.
8. Iroda inson faoliyatini va xulq-atvorini ixtiyoriy boshqaruv sifatida.

9. Shaxsning irodaviy sifatlari, ularni o'rganish usullari.
10. Ehtiyojlar shakllanish bosqichlari.
11. Ehtiyojlarning klassifikatsiyasi.
12. Ehtiyojlarning emotsional namoyon bo'lishi.
13. Ehtiyoj holat sifatida.
14. Ehtiyojlar tizimli reaksiya sifatida.
15. Ikkilamchi ehtiyojlar.
16. Motiv maqsad sifatida.
17. Qoniqqanlik motiv sifatida (V.G.Aseev , A.G.Kovalev, P.M.Yakobson).
18. Motiv va motivasiyaning sakkizta asosiy muammolari.
19. Xususiyatlar nazariyasida motivasiya (G.Ollport, R.B.Kettell, G.Myurrey)
20. A.A.Fayzullaev bo'yicha motivasiya jarayon bosqichlari.
21. Ichki tashkiliy motivasiyalar.
22. Xulq-atvorning situativ determinantlari
23. K.Levinning maydon nazariyasi.
24. Sotsial motivlar: affiliasiya va hokimiyat.
25. Pro-va antisosial motivlar.
26. Emotsiyaning namoyon bo'lishi.
27. Emotsiya va uning tabiatini yoritish.
28. Iroda nazariyalari.
29. Irodani amaliy jihatdan o'rganish.

4. "Kognitiv jarayonlar" moduli

1. Shakllarni idrok qilishning o'ziga xosligi va perseptiv
2. tashkillashtirish.
3. Ko'rish idrokiga ekologik yondashuv.
4. Ko'rish idrokining o'ziga xosligi
5. Shaxsni sensor tashkillashtirish
6. Insonda ma'lumotlarni qayta ishlash.
7. Vaqtni idrok qilish va shaxs. Shaxsning psixologik vaqti.
8. Eshitish sezgisi
9. Ta'm bilish idroki
10. Hid bilish
11. Og'riq idroki.
12. Psixologlar uchun markaziy asab tizimi anatomiyasi
13. Sezgilar klassifikasiyasi
14. Sensor-perseptiv jarayonlar
15. Eshitish idroki

16. Ta'm bilish idroki
17. Hid bilish, og'riq idroki
18. Diqqatning tanlovachanlik va yo'nalganligi.
19. Diqqat xususiyat sifatida .
20. Diqqatning psixologik konsepsiyalari (U.Djems, Torndayk)
21. Ixtiyoriy diqqatni rivojlantirish yo'llari.
22. Diqqat hajmini o'lchash.
23. Diqqat va psixik barqarorlikni o'lchash metodikalari
24. Diqqatning asab tizimi bilan bog'liqligi (B.M.Teplov, V.D.Neblisin).
25. E.Titchenerning diqqat muammosidagi qarashlari tahlili.
26. P.Ya.Gal'perinning diqqatga doir konsepsiyasining mohiyatini o'rganish.
27. N.N.Lange bo'yicha diqqat konsepsiyalari klassifikasiyasi
28. L.S.Vigotskiyning diqqat rivojlanishini o'rganish tajribalari.
29. Xotirani faoliyatli yondashuv orqali o'rganish.
30. P.I.Zinchenkoning esda olib qolish yuzasidan olib borgan tajribalari
31. Z.Freydning xorijiy so'zlarni esda olib qolishga doir izlanishlari.
32. Fenomenal xotirani psixologiyada tadqiq etilganligi.
33. Xotiraning assosisativ nazariyasi.
34. Xotiraning bixevioristik konsepsiyasi
35. Xotiraning buzilishi va uni tiklash yo'llari.
36. Xotira va ta'lim jarayoni
37. Xotira va gipnoz.
38. Xotirani mashqlantirish yo'llari.
39. Sharq mutafakkirlari asarlarida xotira muammosi.
40. Xotira muammosiga zamonaviy psixologik yondashuvlar.
41. Xotira va jinsiy-psixologik tafovutlari.
42. Xotira va genetika.
43. Ch.Osgudning «Semantik differensial metodi.
44. K.Dunkerning produktiv tafakkurga doir izlanishlari.
45. R.Arnxeymning "Vizual tafakkur" asari.
46. E.Bleylerning «Autistik tafakkur» asari.
47. Levi-Bryul'ning «Ibtidoiy tafakkur» asari.
48. B.M.Teplovning «Sarkarda aqli» asari.
49. L.S.Vigotskiyning egosentrik nutq tabiati haqida
50. J.Piajening "egosentrik nutq" qarashlari.
51. Tushuncha hosil bo'lishi tadqiqotlari: qo'sh stimul metodikasi,
52. Masala yechishni belgilovchi omillar.

53. Tafakkur va nutqning genetik ildizi.
54. Tushunchani eksperimental o'rganish.
55. Mustaqil tafakkurni rivojlantirish.

Izoh: Mustaqil ish mavzulari fan bo'limlari bo'yicha ishchi dasturi mashg'ulotlari uchun ajratilgan soatlar hajmiga mos holda foydalanish tavsiya etiladi.

VIII. Kurs ishini tashkil etish bo'yicha ko'rsatmalar

Kurs ishining maqsadi talabalarni mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirish, olgan nazariy bilimlarni qo'llashda amaliy ko'nikmalar hosil qilishdir.

Kurs ishi mavzulari mustaqil ta'lim jarayoniga bog'liq holda tayyorlanib, ular talabalarning ilmiy-ijodiy salohiyatini oshirishga xizmat qilishi zarur.

Kurs ishining taxminiy mavzulari:

1. "Psixologiyaga evolyutsion kirish" moduli

1. Tilning funksiyalari
2. Gapning asosi
3. Maymunlarda muloqot
4. Qushlarda muloqot
5. Cherks nazariyasi
6. Kyoller nazariyasi
7. Myuller nazariyasi
8. Torndayk nazariyasi
9. Aksepsiya fazasi
10. Hayvonlarda vaziyatlarni tadqiq qilnishi
11. Intellektual hatti-harakat fazalari
12. Insayt so'zining ma'nosi
13. Intellektual hatti-harakatning rus olimlari tomonidan o'rganilishi
14. Psixikaning evolyutsion bosqichi (A.N.Leont'ev bo'yicha)

3. "Shaxs psixologiyasi" moduli

15. Shaxsning xorijiy nazariyalari.
16. Psixoanalizda shaxs muammosi.
17. Analitik psixologiyada shaxs muammosi.
18. Xorijiy psixologiyada ekstraversiya, introversiya.
19. A.Adler bo'yicha shaxs tushunchasi.
20. Shaxsga fiziologik yondashish.
21. G.Ollport bo'yicha shaxs muammosi.
22. Dj.Mid va rollar nazariyasi.
23. Shaxs konstruktlari psixologiyasi.

24. Xorijiy psixologiyada shaxs taraqqiyoti muammosi.
25. A.Maslou gumanistik psixologiya vakili.
26. Shaxsning ichki olami.
27. Qobiliyatlar.
28. Xarakter va temperament.
29. Shaxsning motivatsiya sohasi.
30. Shaxsning munosabat konsepsiyasi.
31. Shaxsning ma'naviy dunyosi.
32. Shaxsning roli, statusi, pozitsiyasi.

4. "Ichki regulyatsiya" moduli

33. Go'daklarning emosional rivojlanishi.
34. Motivatsiyaning asosiy yondashuvlari
35. Emotsiyani eksperimental o'rganish
36. Qoniqqanlik motiv sifadia (V.G.Aseev , A.G.Kovalev, P.M.Yakobson).
37. Motiv va motivatsiyaning sakkizta asosiy muammolari.
38. Xususiyatlar nazariyasida motivatsiya (G.Ollport, R.B.Kettell, G.Myurrey)
39. A.A.Fayzullayev bo'yicha motivatsiya jarayon bosqichlari.
40. Ichki tashkiliy motivatsiyalar.
41. Xulq-atvorning situativ determinantlari
42. K.Levinning maydon nazariyasi.
43. Sosial motivlar: affiliatsiya va hokimiyat.
44. Pro-va antisosial motivlar.
45. Emotsiyaning namoyon bo'lishi.
46. Emotsiya va uning tabiatini yoritish.
47. Iroda nazariyalari.
48. Irodaning amaliy jihatdan o'rganish.
49. Motivasiyaning vaziyatli rivojlanishi.
50. Ustanovkaning tadqiq etilganligi.
51. O'zini o'zi baholash va motivasiya.
52. Motivlarning individual farqlari
53. Motivatsiyaning keng tarqalgan modellari
54. Iroda va uning mezonlari.
55. Xulq-atvorning irodaviy boshqaruvi.

5. "Kognitiv jarayonlar" moduli

56. Sezgilar va ishlab chiqarish jarayoni.
57. Psixofizika va psixofiziologiya.
58. Inson amaliy faoliyatida psixofizika.

59. Insonning olamni idrok etishi.
60. Illyuziya va ustanovka.
61. Idrokning individual xususiyatlari.
62. Idrok ko'lami.
63. Idrok va reklama.
64. Idrok patologiyasi.
65. Diqqatning fiziologik mexanizmlari.
66. O'quvchi diqqatini rivojlantirish.
67. Diqqatning psixologik nazariyalari.
68. Diqqat samaradorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.
69. Diqqat xususiyatlari.
70. Diqqatning rivojlanishi.
71. Boshlang'ich sinf o'quvchilari diqqati.
72. Diqqat va iroda.
73. Diqqat patologiyasi.
74. Diqqat yetishmaslik sindromi.
75. Diqqatning nazorat funksiyasi.
76. L.S.Vigotskiyning diqqat borasidagi izlanishlari.
77. Diqqat turlari klassifikatsiyasi.
78. Diqqat va orientirovka refleksi.
79. Diqqatning neyrofiziologik mexanizmi.
80. Xotira va tajriba.
81. Xotiraning psixofiziologik nazariyasi.
82. A.R.Luriyaning xotiraga doir tadqiqotlari.
83. Xotiraning motor nazariyasi.
84. Xotira va ta'lim jarayoni.
85. Mnemotexnika.
86. Xotira samaradorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.
87. Xotira turlari.
88. Fenomenal xotira.
89. A.A.Smirnovning xotirani o'rganishga doir izlanishlari.
90. Xotirani eksperimental o'rganish.
91. Xotira va tasavvur timsollari.
92. Xotira va gipnoz.
93. Xotira va diqqat.
94. Kasbiy faoliyat va xotira.
95. Tafakkur vujudga kelishining biologik asoslari.
96. Tafakkurning mehnat faoliyatida vujudga kelishi va rivojlanishi.
97. Ibtidoiy tafakkur.

98. Tafakkurning krossmadaniy tadqiq etilishi.
99. Tafakkurni rivojlanish bosqichlari.
100. Ko'rgazmali-harakat va ko'rgazmali-obrazli tafakkur.
101. Tafakkur va xayol.
102. Tafakkur tipologiyasi.
103. Tafakkur rivojlanishining asosiy bosqichlari.
104. Tafakkur va nutqni munosabatlarini psixofiziologik misollar asosida aqliy jarayonlarning ob'ektiv indikatorlarga ajratish.
105. Tafakkurni differensial psixologik o'rganish va intellektual testlar.
106. Kreativlikni o'rganish testlari.
107. Shakllantiruvchi eksperimentda tafakkurni o'rganish.
108. Ijodiy topshiriqlarni yechishning samarali yo'llari.
109. «Aqliy hujum» metodi va uning tatbiq etish.
110. Tafakkur va nutq tahliliga asosiy yondashuvlar.
111. Tafakkur va nutq genetik ildizlari (L.S.Vigotskiy bo'yicha).
112. Tushunchaning psixologik o'rganishning o'ziga xosligi.
113. Ilmiy va hayotiy tushunchalarning hosil bo'lishi va ularning rivojlanish yo'llari.
114. Kognitiv psixologiyada tushunchalar shakllanishini tadqiq etish.
115. Til va ong munosabatlari.

Izoh: Talabalar mazkur mavzular ichidan tanlab bajaradilar.

3. **V. Fan o'qitilishing natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)**

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- Umumiy psixologiya nazariyasi fani bo'yicha bilimlarni o'zlashtirish jarayonida fanning tuzilishi va funksiyalari to'g'risida nazariy hamda amaliy jihatdan tasavvur va bilimga ega bo'lishi kerak,
- Umumiy psixologiya nazariyasi oid bilimlar, kategoriyalar va tushunchalarni talabalarga singdirish. Fanning vujudga kelishi, turli nazariyalar, metodlar, shaxs, guruh, jamoa, muomala va ularning funksiyasi, turlari haqida mu'ruza va amaliy mashg'ulotlar o'tkaza olish tadbirlarini belgilash va ko'nikmalariga ega bo'lish kerak.
- Ilmiy-nazariy jihatdan olingan bilimlarni tahlil qilish, seminar mashg'ulotlarda mustaqil fikr yuritish, bilimlarga ijodiy yondashish malakasiga ega bo'lish kerak.

4. **VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari.**

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;

- seminar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar;
- jamoa bo'libishlash va himoya qilish uchun loyihalari.

5. **VII. Kreditlarni olish uchun talablar:**

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

6. **Asosiy adabiyotlar.**

1. O.S.Qodirov Umumiy psixologiya (o'quv qo'llanma) Samarqand 2022 yil "Sam DU" nashiryoti
2. E.G'. G'oziyev Ontogenez psixologiyasi (o'quv qo'llanma) Toshkent 2020 yil " NIF MSh" nashiryoti
3. A.K.Shamshetova, R.N.Melibayeva, X.E.Usmanova, I.O.Xaydarov Umumiy psixologiya (o'quv qo'llanma) Toshkent 2018 yil "Barkamol fayz media" nashiryoti
4. E.G'.G'oziyev Umumiy psixologiya (darslik) Toshkent 2020 yil "Asian Book House" nashiryoti
5. Z.T.Nishanova Psixologik xizmat. (o'quv qo'llanma) Toshkent 2007 yil "Yangiyul poligraph service" nashiryoti.
6. N.S.Jo'rayev, D.A.Saliyeva, N.A.Sultonova, Psixologiya tarixi (Darslik) Toshkent 2019 yil.
7. O.S.Qodirov, Sh.N.Hotamov, Ijtimoiy psixologiya (Darslik) Samarqand 2023 yil
8. P.I.Ivanov, M.E.Zufarova, Umumiy psixologiya (Darslik) Toshkent 2018 yil.
9. P.I.Ivanov, M.E.Zufarova, Umumiy psixologiya (Darslik) Toshkent 2008 yil.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent. O'zbekiston nashriyoti, 2017-488.b
2. David F. Lohman, Joni M.Lakin. Reasoning and Intelligence. New York: Cambridge University Press.- 2009.
3. Duane P.Schults. Theories of Personality. Wadsworth, a division of Thomson Learning, Inc. Copyright © 2005.-550p.
4. Edited by Michael Lewis, Jeannette m. Haviland-Jones, and lisa feldman barrett. Handbook of emotions/ The Guilford press. New york london.-2008.

5. Elizabeth A. Styles. The psychology of attention. This edition published in The Taylor & Francis e-Library, 2005.-232 p.

6. Gerald Matthews.- Cambridge University Press.- 2009.-906 p.

7. Strongman K. T. The Psychology of Emotion. Copyright. John Wiley & Sons Ltd, The Atrium, Southern Gate, Chichester. 2003.

8. The Cambridge Handbook of Personality Psychology// Edited by Philip J. Corr. Cambridge University Press 2009

9. Andreev O.A. Treniruem svoe vnimanie /Seriya «psixologicheskiy praktikum».-Rostov n/D: «Feniks», 2004.-232 s.Andreyev O.A. Treniruem svoyu pamyat/ Seriya «psixologicheskiy praktikum».-Rostov n/D: «Feniks», 2004.-224 s.

10. Vasilev I. A., Magomed-Eminov M. Sh. Motivatsiya i kontrol za deystviem. M., 1991.Galperin P. Ya., Kabilniskaya S. L. Eksperimentalnoe formirovanie vnimaniya. M.: Izd-vo Mosk. un-ta, 1999.

11. Gibson Dj. Ekologicheskiy podxod k zritelnomu vospriyatiyu. M: Progress, 1988. 462 s.

12. G'oziyev E.G'. Psixologiya. -T., O'zMU «Universitet», 2003.

13. G'oziyev E.G'. Tafakkur psixologiyasi. Toshkent: Universitet ,1990.

14. G'oziyev E.G'. Xotira psixologiyasi. -ToshDU, 1994.

15. Dormashev Yu. B., Romanov V. Ya. Psixologiya vnimaniya. - M., 1995.

16. Zinchenko T. P. Pamyat v eksperimentalnoy i kognitivnoy psixologii.– SPb.: Piter, 2002. – 320 s. J.Godfrua. Chto takoe psixologiya? M. 1999 g. 2-tom.

17. Zinchenko T. P. Pamyat v eksperimentalnoy i kognitivnoy psixologii. - SPb, 2002.

18. Izard K. Emotsii cheloveka. M., 2001.

19. Ilin Ye. P. Motivatsiya i motivi. – SPb.: Piter, 2002. – 512 s.

20. Ilin Ye. P. Psixologiya voli. 2-e izd. – SPb.: Piter, 2009. – 368 s.

21. Ilin Ye. Psixologiya individualnix razlichiy. M. 2003 g.25.

22. Kloninger S. Teoriya lichnosti: poznanie cheloveka. -SPb.: Piter. 2003. -720 s.

23. Krilov A.A., Manicheva S.A. Praktikum po obщey, eksperimentalnoy i prikladnoy psixologii.-Spb.: Piter, 2005.-550 s.

24. Leontev A. N. Deyatelnost. Soznanie. Lichnost. M: Izd-vo polit, literaturi.2005. 304 s.

25. Luriya A. R. Neyropsixologiya pamyati. (Narusheniya pamyati pri lokalnix porajeniyax mozga)». M., «Pedagogika», 1998.

26. Lyubimov V.V.Psixologiya vospriyatiya. – M.: Eksmo, 2007. – 472 s.

27. Obshaya psixologiya: в 7 т.: uchebnik dlya stud. vissh. ucheb. Pod red. B.Bratusya. – M.: Izdatelskiy sentr «Akademiya», 2007.

28. Maksimenko S.D.Obщaya psixologiya.-M.: «Refl-buk», K.: «Vakler»-2004.-528 str.

29. Martin D. Psixologicheskie eksperimenti. Sekreti mexanizmov psixiki.-Spb.: Praym-EVROZNAK, 2004-480 s.

30. Maslou A. Motivatsiya i lichnost. M., 1998.

31. Obshaya psixologiya i psixologiya lichnosti/ pod.red. A.A.Rean.-M.:AST:Astrel;SPb.:Praym-Evroznak,2009.-639 str.

32. Petrovskiy A. V., Yaroshevskiy M. G. Osnovi teoreticheskoy psixologii. M., 1998.

33. Psixologiya. Uchebnik. /Pod. Redaksiey A.A.Krilova.-M.: PBOYuL ML.Zaxarova, 2001.-584 s.

34. Rean A. A. Psixologiya izucheniya lichnosti: Ucheb. posobie. — SPb., Izd-vo Mixaylova V. A., 1999. — 288 s.

35. Rubinshteyn S. L. Osnovi obщey psixologii. M., 1989.Sunnatova R.I. Karimova V.M.,Tadjibayeva R.N. Mustaqil fikrlash. Toshkent, 2000.

36. Sunnatova R.I. Struktura mislitelnoy deyatelnosti. Tashkent: Fan, 1996.

37. Tinbergen N. Povedenie jivotnix. M., 1985.

38. Uznadze D. N. Obщaya psixologiya / Per. s gruzinskogo Ye. Sh. Chomaxidze; Pod red. I. V. Imedadze. — M.: Smisl; SPb.: Piter, 2004. — 413 str

39. Usmanova E.Z. O'quvchilarning mustaqil tafakkurni qanday shakllantirish mumkin?-«Pedagogika va yosh psixologiya» ilmiy-ommabop seriya, 2000,№1.

40. Usmanova E.Z. Motivasionno-emotsionalnaya regulyatsiya mushleniya v usloviyax intellektualnogo konflikta. Tashkent: O'qituvchi, 1993.

41. Fromm E. Psixologiya chelovecheskoy destruktivnosti. M. 2000 g.

42. Xrestomatiya po vnimaniyu/ Pod red. A. N. Leontev, A. A. Puzireya, V. Ya. Romanova. M.: Piter, 2004.

43. Xrestomatiya po obщey psixologii. Psixologiya pamyati/ Pod. red. Yu. B. Gippenreyter, V, Ya. Romanova. M.: Izd-vo Mosk. un-ta, 2001.

44. Shiffman X. Ощuщenie i vospriyatie. – 5-e izd. – SPb.: Piter, 2003. – 928 s.

45. Yung K.G. Ocherki po analiticheskoy psixologii. -Mn.: OOO «Xarvest», 2003.-528 s.

	46. Yung K.G. Vospominaniya, snovedeniya, razmishleniya. -Mn.: OOO «Xarvest», 2003.-496 s. 47. Yung K.G. Psixologicheskie tipi. -Mn.: OOO «Xarvest», 2003.-528 s. **Izoh**: Qo'shimcha adabiyotlar boshqa ilmiy kutubxonalarda mavjud. **Axbarot manbalari.** 48. http://textshare.tsx.org 49. http://www.mgimo.ru/fileserver/ 50. http://www.ssu.runnet.ru/... 51. http://www.philol.msu.ru/~rlc2001/ru/sch_14.htm 52. http://www.voppsy.ru 53. http://flogiston.ru/arch 54. http://psychol.ras.ru 55. http://psyberia.ru 56. http://psyberia.ru
7.	Fan dasturi Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti O'quv-uslubiy kengashining 2024-yil 16-avgustdagi 301-ij buyrug'i asosida 1-son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	Fan/modul uchun mas'ullar: Sharof Rashidov nomidagi SamDU, "Amaliy psixologiya" kafedrasi o'qituvchilari; dots.O.J.Suyunov, dots.S.Sh.Ummatova, dots.A.M.Shonazarov, ass.Sh.A.Kuchiboyev ass. F.F. Akilovlar.
9.	Taqrizchilar: SamDU, "Amaliy psixologiya" kafedrasi mudiri, dots.O.S.Qodirov Samarqand davlat tibbiyot universiteti Pedagogika-psixologiya kafedrasi dotsenti D.U.Mamadiyorova

Rais: **dots. M.Normamatova**

Kafedra mudiri: **dots. O.S.Qodirov**

Fakultet dekani: **dots. A.Q.Aymatov**

"TASDIQLAYMAN"
SamDU o'quv ishlari bo'yicha prorektori:
A.S.Soleev
"___" _____ 2024-yil

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti Psixologiya kafedrasi o'qituvchisi dotsent S.Sh.Ummatova tomonidan tayyorlangan "Umumiy psixologiya" faniga tuzilgan fan dasturiga

T A Q R I Z

"Umumiy psixologiya" fanida fan dasturi oily ta'lim muassasasida o'quv jarayonlarini tashkil etishda talabalarga "Umumiy psixologiya" bilimlar berish, har bir inson va butun bir jamiyat psixik salomatligini saqlab qolishga mo'ljallab tuzib chiqilgan. Fan dasturi oily ta'lim muassasalarida fanni tashkil etishda fanning vujudga kelish tarixi, dolzarbligi, maqsad va vazifalari, fan bo'yicha bilim, ko'nikma va malakaga qo'yilgan talablar, fanning mohiyati ochib berilgan. Fan dasturida fan yuzasidan mavzular ketma-ketligi, fanni o'qitishda zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar hamda murakkablik darajasi ishlab chiqilgan. Bundan tashqari talabalarga shaxsning bilish jarayonlari, hissiy-irodaviy sifatlari, individual-psixologik xususiyatlari, ichki regulyatsiya, shaxs va faoliyat shuningdek, kasbiy ko'nikmalar va ilmiy dunyoqarashni shakllantirish muammolariga alohida e'tibor qaratilgan.

Talabalarga "Umumiy psixologiya" fanining predmeti, maqsad va vazifalari, fanning yuzaga kelish tarixi, ushbu fan taraqqiyotiga turli olimlarning qo'shgan hissasi, miya va psixika, psixikaning nerv-fiziologik asoslari, shaxs, faoliyat, kognitiv jarayonlar, jumladan, diqqat, xotira, xayol, sezgi, idrok, nutq, tafakkur jarayonlari, shaxsning hissiy irodaviy sifatlari hamda individual psixologik xususiyatlariga doir umumiy bilimlar shakllantiriladi. Fan dasturi tayyorlash davomida oliy ta'lim sifatini ta'minlash jarayonlarida ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganib chiqqan holda oliy ta'lim tizimida fanning yutuqlarini tatbiq etish yuzasidan mavzular ishlab chiqilgan. Oliy ta'lim tizimi, universitetda ta'lim sifatini ta'minlashda hozirda mavjud bo'lgan real mavzular muammolari aniqlangan va tavsiyalar berilgan.

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti "Amaliy psixologiya" kafedrasi dotsenti S.Sh.Ummatova tomonidan "Umumiy psixologiya" faniga tuzilgan fan dasturini chop qilish va Psixologiya (barcha) bakalavriyat ta'lim yo'nalishi talabalariga mutaxassislik fani sifatida foydalanish mumkin.

Samarqand davlat tibbiyot universiteti
Pedagogika-psixologiya kafedrasi dotsenti,
Psixologiya fanlari bo'yicha
falsafa doktori (PhD): **D.U.Mamadiyarova**

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti Psixologiya kafedrasi o'qituvchisi dotsent S.Sh.Ummatova tomonidan tayyorlangan "Umumiy psixologiya" faniga tuzilgan fan dasturiga

TAQRIZ

Ushbu fan dasturi oily ta'lim muassasasida o'quv jarayonlarini tashkil etishda talabalarga "Umumiy psixologiya" bilimlar berish, har bir inson va butun bir jamiyat psixik salomatligini saqlab qolishga mo'ljallab tuzib chiqilgan. Fan dasturi oily ta'lim muassasalarida fanni tashkil etishda fanning vujudga kelish tarixi, dolzarbligi, maqsad va vazifalari, fan bo'yicha bilim, ko'nikma va malakaga qo'yilgan talablar, fanning mohiyati ochib berilgan. Fan dasturida fan yuzasidan mavzular ketma-ketligi, fanni o'qitishda zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar hamda murakkablik darajasi ishlab chiqilgan. Bundan tashqari talabalarga shaxsning bilish jarayonlari, hissiy-irodaviy sifatlari, individual-psixologik xususiyatlari, ichki regulyatsiya, shaxs va faoliyat shuningdek, kasbiy ko'nikmalar va ilmiy dunyoqarashni shakllantirish muammolariga alohida e'tibor qaratilgan.

Fan yuzasidan talabalarga "Umumiy psixologiya" fanining predmeti, maqsad va vazifalari, fanning yuzaga kelish tarixi, ushbu fan taraqqiyotiga turli olimlarning qo'shgan hissasi, miya va psixika, psixikaning nerv-fiziologik asoslari, shaxs, faoliyat, kognitiv jarayonlar, jumladan, diqqat, xotira, xayol, sezgi, idrok, nutq, tafakkur jarayonlari, shaxsning hissiy irodaviy sifatlari hamda individual psixologik xususiyatlariga doir umumiy bilimlar shakllantiriladi. Fan dasturi tayyorlash davomida oliy ta'lim sifatini ta'minlash jarayonlarida ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganib chiqqan holda oliy ta'lim tizimida fanning yutuqlarini tatbiq etish yuzasidan mavzular ishlab chiqilgan. Oliy ta'lim tizimi, universitetda ta'lim sifatini ta'minlashda hozirda mavjud bo'lgan real mavzular muammolari aniqlangan va tavsiyalar berilgan.

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti "Amaliy psixologiya" kafedrasi dotsenti S.Sh.Ummatova tomonidan "Umumiy psixologiya" faniga tuzilgan fan dasturini chop qilish va Psixologiya (barcha) bakalavriyat ta'lim yo'nalishi talabalariga mutaxassislik fani sifatida foydalanish mumkin.

Sharof Rashidov nomidagi
Samarqand davlat universiteti
"Psixologiya" kafedrasi mudiri,
Psixologiya fanlari bo'yicha
falsafa doktori, dotsent **Qodirov Obid Safarovich**